

ВІСНИК

V I S N I Y K

THE HERALD

супільно-політичний місячник

РІК XXXI Ч. 6 (338)
YEAR XXXI № 6 (338)

ЧЕРВЕНЬ 1977
JUNE 1977

ЦІНА 0.80 ЦЕНТІВ
PRICE \$0.80

ВІСНИК

ОРГАН ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ОРГАНІЗАЦІ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ

З М І С Т

Х Конференція ВАКЛ і XXIII Конференція АПАКЛ — 1977	1
ВАКЛ за національну незалежність і людські права	2
ВАКЛ за державну самостійність України	3
Резолюція ВАКЛ про деколонізацію й детант у зв'язку з конференцією в Београді	4
Акт проголошення відновлення Української Держави 30 червня 1941 року	4
Ів. Левадний — Київ у 1917 році	4
В. Гут Кульчицький — Комплекс політики оборони людських прав	10
Тамара Омелюсік — Прощання з Волинню	12
Звернення АДУК до українського народу в 60-річчя української національної революції (1917-1977)	14
Сл. п. полковник Шелест — Василь Сидор	15
Роман Купчинський — Багата ти єси... (вірш)	16
В. Давиденко — Початок терору	16
В. Гаврилюк — Поезія Богдана Антоновича в англійському перекладі	19
Сторінка ОЖ ОЧСУ	
Оксана Керч — Поклін героїчній матері	20
Річні загальні збори Відділу ОЖ ОЧСУ в Нью Йорку	22
П. Орлянська — За советськими джерелами	25
Ярослав Гриневич — Чи „дорога до нікуди“?	27
Оксана Керч — Право на дебют	28
Степан Женецький — Не просити, а домагатися	30
З самвидавних матеріалів	32
Панько Незабудько — Українська щедрість (фейлетон)	34

ВІСНИК

X КОНФЕРЕНЦІЯ ВАКЛ і XXIII КОНФЕРЕНЦІЯ АПАКЛ 1977

X Конференція Світової Антикомуністичної Ліги (ВАКЛ) і XXIII Конференція Антикомуністичної Ліги Народів Азії (АПАКЛ) відбулися в Тайвані. Китайська Республіка, у дні 18-22 квітня 1977 р. з участю 350 делегатів і спостерігачів з 76 країн, 15 міжнародних організацій і інших представництв з різних частин світу.

Були заступлені такі країни: Австралія, Бірма, Китай, Індія, Індонезія, Японія, Кахінленд, Камбоджа, Корея, Ляос, Малайзія, Нова Зеландія, Пакистан, Філіппіни, Срі-Ланка, Тайланд, В'єтнам, а також Сінгапур, Гонг Конг, Макао. З Влизького Сходу: Іран, Йорданія, Ливан, Оман, Савді-Аравія, Туреччина; з Африки: Кенія, Лесото, Ліберія, Південна Африка; з Європи: Австралія, Бельгія, Франція, Греція, Італія, Голландія, Швеція, Швейцарія, Великобританія, Німеччина, Україна, Болгарія, Хорватія, Румунія; з Америки: Канада, ЗСА, Аргентина, Болівія, Бразилія, Чіле, Колумбія, Коста-Ріка, Куба, Домініка, Еквадор, Ель Сальвадор, Гватемала, Гаїті, Гондурас, Мехіко, Нікарагуа, Панама, Парагвай, Перу, Пуерто-Ріко, Тринідад, Тобого, Уругвай, Венесуела й інші, а крім них — **Антибольшевицький Блок Народів (АБН)**, Світова Антикомуністична Ліга Молоді (ВАЯКЛ), міжнародні організації мусульманської, християнської, буддистської й інших релігій, Коммонвелтська Ліга за Права, Вільна Тихоокеанська Спілка й інші. З асоційованих організацій-членів були **Ліга Визволення України**, а також низка інших організацій, наприклад, з Єгипту, Фіджі, Люксембургу, Мавританії, Північного Ємену, Португалії, Іспанії, Південного Ємену, Тонга та ін.

Україна є звичайним членом ВАКЛ, так, як кожна інша державна нація світу — наприклад, ЗСА, Бразилія або Японія. АБН є членом ВАКЛ, як міжнародна організація.

Наради Конференції ВАКЛ і АПАКЛ відбулися пленарними сесіями та комісіями, що їх було шість і що розглядали окремо такі комплекси проблем: 1. планування для АПАКЛ і поза АПАКЛ, 2. комуністична агресія і субверсія, нова й стара тактика й як її поборювати, 3. десятиліття ВАКЛ — ретроспектива й перспектива, 4. як зберегти свободу, як її поширити на поневолені нації й третій світ, 5. масові засоби зв'язку й поширення свободи, 6. комісія для опрацювання спільного кінцевого комунікату.

Представники України, Румунії, Болгарії, Хорватії працювали в Комісіях 3, 4, 6. 18-го квітня

промовляли на пленумі уступаючий голова ВАКЛ генерал Гонкон Лі, Корея, і новообраний на Раді ВАКЛ д-р Ку Ченг-канг, Китай, президент Китайської Республіки Єн Чія-кан, віцепрезидент Гватемали Маріо Августо Сандоваль Аляркон, голова парламенту Кореї Паїк Ту Чін. На післяобідній сесії доповідали конгресмен ЗСА Роберт Дорнан, член парламенту Японії Масаакі Накаяма, звітували генеральний секретар ВАКЛ проф. д-р Яе Сеунг'Ву, Корея, ген. секретар АПАКЛ д-р Ган Лі-ву, речники поодиноких континентів (Африка, Азія, вільна Європа, Латинська Америка, Близький Схід, Північна Америка, Поневолені Нації АБН), Світова Антикомуністична Ліга Молоді (ВАЯКЛ). Від поневолених націй склала звітлення з уповноваження Ярослава Стецька — члена Президії ВАКЛ від поневолених російським імперіалізмом і комунізмом народів у СРСР і в сателітних країнах — мгр Слава Стецько, зосередивши своє звітлення на з'ясуванні ситуації в уярмлених країнах, їх визвольній боротьбі й діяльності на еміграції.

Під час обіду промовляв член парламенту Тайланду Ватана Кеовімол. На пообідній сесії доповідав про загрозу російської агресії адмірал Дж. С. МекКейн, кол. головнокомандувач військової флотії ЗСА на Тихому океані. Жваву дискусію викликав на тему становища на Китайському материковому форумі, що ним проводив проф. Тсай Вей-пінг, директор Інституту Міжнародних зв'язків з участю найвизначніших знавців ситуації в Китаї.

На засіданні Комісії запропоновано з рамени України й АБН низку резолюцій: а) про національно-державну незалежність і права людини; б) про політику детанту й її шкідливість та альтернативу до неї; в) про деколонізацію й розвал советсько-російської імперії; г) про державну незалежність України; ґ) про деколонізацію й політику детанту в зв'язку з конференцією в Београді (запропонована Європейською Радою Свободи, що була схвалена на засіданні ЕРС у березні ц.р.); д) про шкідливість торгівлі з країнами, опанованими комунізмом (ЕРС).

Суттєві внески до кінцевого спільного комунікату ВАКЛ і АПАКЛ, що їх запропонував голова АБН, були прийняті відповідними Комісіями й пленумом. На Конференції АПАКЛ промовляв член парламенту Малайзії Кгір Йогарі.

21 квітня на третій пленарній сесії промовляв архідияк Отто фон Габсбург на тему „Глобальна світова антикомуністична ситуація”. Д-р Отто

фон Габсбург з'ясував становище у світі в плані концепції АБН, необхідності розвалу російської тюрми народів, деколонізації й ліквідації СРСР; архикнязь згадав поодинокі народи, як нерозривну складову частину Європи. Україну, балтійські країни, хорватів, словаків, мадярів, чехів, поляків, болгарів, східних німців й ін.

Ідеологічні позиції АБН поділяв також віцепрезидент Гватемали Сандоваль. На п'ятій пленарній сесії промовляв міністер внутрішніх справ Тайланду Самак Сондаравей, а також представник Африки д-р Натан Росс, Ліберія, великий приятель України й АБН.

На пресконференції ВАКЛ промовляли до світової преси — голова ВАКЛ, члени Президії — від обох Америк і Ярослав Стецько від АБН і України.

Перебрано Президію ВАКЛ, до якої ввійшов на чергових три роки голова Проводу ОУН й АБН, голова Українського Державного Правління Ярослава Стецько.

Під час Конференції приймали делегатів президент Єн і прем'єр Китайської Республіки Чянґ Чінґ-куо, голова ВАКЛ на черговий рік д-р Ку Ченґ-канґ, ген. секретар АПАКЛ д-р Ган, посадник Тайпею й інші достойники національного Китаю.

Делегати склали вінки під пам'ятником мучеників, на могилі президента Чянґ Кай-шека, відвідали воєнні споруди вільного Китаю, промислові й аграрні досягнення, гостили на острові Кемой (два кілометри до китайського суходолу), подивлялися великий поступ і всебічний розвиток країни.

Українська делегація, яка була досить численною, проводила всебічну активність у комісіях, зустрічах і дискусіях. Розповсюджено багато літератури різними мовами серед делегатів 76 країн.

Українці-делегати: Ярослав Стецько, мгр Слава Стецько, проф. д-р Степан Галамай, д-р Роман Малащук (ЛВУ), Степан Кіра (ООЧСУ), проф. Лев Добрянський (УККА), інж. Володимир Чопівський (Кептів Нейшенс), проф. М. Крупницький. Ярослав Стецько дав інтерв'ю китайській пресі, а також японським кореспондентам. Проф. Степан Галамай виступив у телевізії, з'ясовуючи визвольну боротьбу України, а також інформував китайську пресу про проблеми визволення України. У рамках Конференції ВАКЛ відбулося масове віче з участю 50.000 молоді з мистецькою традиційно-китайською програмою, під час якої промовляли від АБН і України мгр Слава Стецько, від ЗСА — проф. Лев Добрянський, від Латинської Америки — проф. Р. Гуереро.

Ярослава Стецька запросив був командувач генерал Університету Збройних Сил Китаю (Військової Академії) ген. Чянґ Ве-куо, син президента Чянґ Кай-шека на окрему розмову. На прохання ген. Чянґ Ве-куо Я. Стецько мав доповідь для професорів Військової Академії, генералів, полковників і інших високих старшин на тему „Поневолені Нації — знехтувана надпотага“, в якій з'ясував

свою стратегічно-політичну концепцію визволення поневолених комунізмом і російським імперіалізмом націй. Відбулася дуже цікава дискусія. Дискусія й доповідь тривали три години. Після того ген. Чянґ Ве-куо приймав Ярослава Стецька, Славу Стецько і проф. д-ра Степана Галамаю обідом.

Хорватію репрезентував на Конференції д-р С. Пшенічник, Болгарію — д-р К. Дренікофф, Румунію — д-р Б. Майлят, Естонію — Арво Горм.

Конференцію привітали президент Штреснер з Парагваю, президент Піночет з Чіле, кронпринц і регент Фагад Савді-Аравії й інші державні мужі вільного світу, як кол. прем'єр Японії Кіші, віцепрем'єр королівства Тонга, віцепрезидент Муслім-Ліги Гаджі Могаммед Хан.

Під час прийнять була змога обговорити низку важливих справ з визначними державними мужами різних країн, зокрема з міністром закордонних справ Китаю, з китайським кардиналом (який переслав спільно з іншими делегатами вітання Патріархові Йосифові), з високими військовиками, генералами, адміралами, церковними достойниками різних релігій світу, парламентаристами, науковцями, журналістами. Чергова Конференція ВАКЛ відбується 1978 р. в ЗСА.

Пресове Бюро АБН

ВАКЛ ЗА НАЦІОНАЛЬНУ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ І ЛЮДСЬКІ ПРАВА

X Конференція ВАКЛ прийняла загальну постанову стосовно усіх поневолених російським імперіалізмом та комунізмом у СРСР і в сателітних країнах народів, заявляючись ясно й недвозначно за ліквідацію російської імперії всяких кольорів і за самостійність усіх поневолених націй. Текст цієї резолюції X Конференції ВАКЛ такий:

X Конференція Світової Антикомуністичної Ліги (ВАКЛ) закликає Президента ЗСА й уряди вільних країн зробити тиск на уряди СРСР й інших опанованих комуністами країн, щоб домогтися:

звільнення всіх політичних і релігійних в'язнів у 1977 році, що є Роком Політв'язня;

ліквідації концтаборів і психотюрем;

припинення переслідувань за національні, політичні, соціальні й релігійні переконання або за вільну культурну творчість і визвольні дії для досягнення національної незалежності й прав людини;

припинення русифікації, денационалізації й асиміляції поневолених народів через нищення національних культур і традицій, релігій і Церков, через насильне переміщення народів, депортацію чи запроторювання молоді уярмлених націй на Сибір, у Казахстан або в Росію з метою творити протиприродний зліпок т. зв. советський народ, який був би тотожним з російським народом;

припинення національного, політичного, соціального й економічного гніту поневолених націй;

уцнення визиску робітників, селян і інтелігенції, а теж ліквідації колгоспної системи й державного капіталізму;

введення російських окупаційних військ разом з комуністичним апаратом терору з країн, поневолених у ССРСР і з сателітних країн, щоб дати змогу народам усіх країн відновити свої національні, незалежні, демократичні держави;

Конференція ВАКЛ закликає держави вільного світу застосувати резолюцію ООН про деколонізацію світу, тобто Деклярацію про надання незалежності колоніальним країнам і народам з 14. 12. 1960 — не тільки до просторів вже неіснуючих британської, французької, бельгійської чи інших західних імперій, але у першу чергу до ССРСР, останньої імперії, яка мусить бути поділена на незалежні демократичні держави поневолених народів;

Десята Конференція ВАКЛ закликає Уряд ЗСА у своїй політиці супроти російської імперії й комунізму твердо триматися Закону Конгресу ЗСА 86-90 з 19 липня 1959 року про відновлення національної незалежності поневолених націй;

Десята Конференція ВАКЛ закликає ті ж уряди застосувати Резолюцію (у зв'язку з „підтримкою національно-визвольної боротьби поневоленої нації проти колоніального панування, яку кожна нація може вести всіма приступними для неї засобами, включаючи збройну боротьбу“), прийняту 107 голосами на Генеральній Асамблеї ООН 20 грудня 1976 до поневолених у ССРСР і взагалі за залізною заслоною націй, у такій же мірі, як застосували цю резолюцію до Намібії;

X Конференція ВАКЛ стоїть на становищі, що той самий правний статус в Об'єднаних Націях повинен бути наданий національно-визвольним організаціям поневолених большевизмом націй, що й Палестинській Визвольній Організації (ПЛО).

ВАКЛ ЗА ДЕРЖАВНУ САМОСТІЙНІСТЬ УКРАЇНИ

X Конференція Світової Антикомуністичної Ліги (ВАКЛ) у Тайпеї, Китайська Республіка. Тайвань схвалила 22 квітня 1977 р. „Резолюцію про самостійність України“. Її текст такий:

Тому, що Україна з її 53-мільйоновим населенням, з величезним економічним потенціалом, з трудолюбивістю її народу та винахідливістю її інтелектуальної еліти і з її геополітичним положенням творить вирішальний чинник у протибольшевицькій боротьбі та в побудові нового справедливого міжнародного ладу;

Тому, що Україна, не зважаючи на втрату своєї державної незалежності в 1920/21 рр. : на винищення большевизмом понад 20 мільйонів населення в наслідок гео-, етно-, культуроциду під час військового комунізму, штучно організованого Московою голоду 1932/33, ежовщини (1937), винищення Української Повстанської Армії (УПА) і ре-

волюційного підпілля (Організації Українських Націоналістів (ОУН) та їхніх прихильників з усіх верств народу в рр. 1942-1953 — не припинила боротьби за національну незалежність і права людини („завжди змагаючи до волі“ — за словами Вольтера);

Тому, що Україна, як Фенікс із попелу, завжди наново відроджується, як це засвідчують

а) повстання українських й інших політичних в'язнів у російських концтаборах у 1953-1959 рр.,

б) відродження нової інтелектуальної еліти в шістдесятих і сімдесятих роках у дусі патріотизму, визвольного націоналізму, християнства й українського історично-традиційного народоправства,

в) скріплення визвольних дій національно-революційного підпілля (про що інформують не тільки українські компетентні чинники, але й інтернаціональні політичні, історичні, економічні, національно-етнічні, літературні й інші дослідні джерела),

г) змагання у найрізніших формах і різними методами молодого покоління України за здобуття національно-державної незалежності і здійснення прав людини.

Отже X Конференція ВАКЛ постановляє:

підтримати революційно-визвольну боротьбу України за її національно-державну незалежність і права людини.

вимагати, щоб Україну, яка є членом-засновником ООН, репрезентував в ООН не агентурний уряд московської колонії-УССРСР, а представництво національно-визвольної революційної організації — ОУН, яке повинно мати принаймні такий правний статус, як має ПЛО (Палестинська Визвольна Організація);

засудити російський шовінізм, імперіялізм, колоніялізм, гено-, етно- і культуроцид, русифікацію та вивіз українців поза межі України;

засудити національний, політичний, соціально-економічний гніт і визиск української нації та її землі;

засудити топтання національних і людських прав російськими комуністами й неокolonіалістами, ламання договорів і міжнародноправних актів, як, наприклад, Хартії ООН, — Резолюції ООН про деколонізацію — надання незалежності колоніальним народам і країнам — з 14 грудня 1960, — і ламання „Кошика 3“, статей VII і VIII про національні й людські права навіть Заключного Гельсінкського Акту та одночасно власних конституцій — § 17 конституції ССРСР і § 14 конституції УССРСР, які надають кожній республіці право вільного виходу з ССРСР, а насправді російські колоніялісти й загарбники засуджують на 15 років важкої тюрми або на кару смерти за саму тільки спробу теоретичної аналізи можливостей цих статей конституцій, як це було у справі правників Л. Лук'яненка, І. Кандиби й інших;

засудити переслідування Українських Церков, руйнування українських культурних пам'яток, убивства українських священнослужителів, як, наприклад, о. Луцького й о. Лучкова чи мистця Аллу Горську і, зокрема, членів підпільної Організації Українських Націоналістів (ОУН);

вимагати звільнення всіх українських політичних і релігійних в'язнів (які творять 60-70% усіх політичних в'язнів), на чолі з Юрком Шухевичем, Валентином Морозом, Святославом Караванським, Євгеном Сверстюком, Іриною Сенік, Іриною Калинець, З. Антоном, І. Світличним, о. В. Романюком, Ігорем Калинцем, М. Руденком, О. Тихим і зокрема всіх членів ОУН і УПА, з-поміж яких багато карастьє вже понад 30 років по тюрмах і концтаборах тільки за те, що вони боролися за розвал російської імперії й відновлення самостійної соборної української національної держави та за здійснення прав людини;

вимагати звільнення поета Зіновія Красівського й інших з психотюрмом;

вимагати виведення російських окупаційних військ і російського апарату терору з України, щоб український народ міг відновити свою власну національну, незалежну, народоправну державу.

РЕЗОЛЮЦІЯ ВАКЛ ПРО ДЕКОЛОНІЗАЦІЮ І ДЕТАНТ У ЗВ'ЯЗКУ З КОНФЕРЕНЦІЄЮ В БЕОГРАДІ

З уваги на те, що держави-сигнатори Деклярації ОН з 14 грудня 1960 року, яка закликає надати повну незалежність усім народам, що проживають під колоніальним пануванням, систематично нехтують советсько-російське недотримання й постійне зухвале порушення Деклярації, не звертаючи уваги на зобов'язання, щоб кремлівські вожді застосовували Деклярацію, відновлюючи незалежність України, Грузії, Білоруси, Туркестану, Вірменії, Азербайджану, Північного Кавказу, Литви, Латвії, Естонії, Східньої Німеччини, Польщі, Мадящини, Болгарії, Румунії, Словаччини, Чехії, Албанії, Хорватії та ін;

з уваги на тотальну неспроможність советської Росії дотримуватися й шанувати всі конституційні умови для відновлення державної незалежності, договори, деклярації та інші легально зобов'язуючі умови для відновлення державної незалежності всім вище вчисленим колись вільним націям-державам;

тому, що вільні уряди Заходу в Гельсінках і в Женеві, не звертаючи уваги на советсько-російську умови для відновлення державної незалежності поневолених націй є передумовою детанту, і за відсутністю публічного засудження советсько-російського непошанування ухвал ОН, допомогли закріпити російське колоніальне панування у ССРСР, в наслідок чого російська імперіалістична експансія на африканському та інших континентах поважно поширилася;

все це вказує на внутрішні суперечності між підтримкою прав людини і одночасно невизнанням абсолютної потреби наполягати насамперед на здійсненні особистої свободи й національної незалежності —

76 націй, що зібралися у Тайпеї на Конференції ВАКЛ — 1977, вимагають, щоб на наступній Конференції в Београді:

1. дискусії на тему поступу детанту попереджав заклики до советського уряду заявити свій твердий намір негайно розпочати процес деколонізації ССРСР;

2. тому, що російське втручання у внутрішні справи інших держав збільшилося від часу гельсінкських угод (напр., у Португалії, Іспанії тощо), західні держави мусять тепер розглянути, чи далішні дискусії з советською Росією про „розрядку” можуть дати будь-які позитивні висліди.

36 РОКІВ ТОМУ

АКТ ПРОГОЛОШЕННЯ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ 30-го червня 1941 року у Львові.

1. Волею українського народу Організація Українських Націоналістів під проводом Степана Бандери проголошує відновлення Української Держави, за яку покладали свої голови цілі покоління найкращих синів України.

Організація Українських Націоналістів, яка під проводом її творця і вождя **ЄВГЕНА КОНОВАЛЬЦЯ** вела в останніх десятиліттях кривавого московсько-большевицького поневолення завзяту боротьбу за свободу, взиває увесь український народ не скласти зброї так довго, доки на всіх українських землях не буде створена Суверенна Українська Влада.

Суверенна Українська Влада запевнить українському народові лад і порядок, всесторонній розвиток усіх його сил та задоволення його потреб.

2. На західних землях України твориться Українська Влада, — яка підпорядкується українському національному урядові, що створиться у столиці України — Києві.

Українська Національно-Револуційна Армія, що твориться на українській землі, боротиметься далі проти московської окупації за Суверенну Соборну Державу і новий, справедливий лад у цілому світі.

Хай живе Суверенна Соборна Українська Держава!

Хай живе Організація Українських Націоналістів!

Хай живе Провідник Організації Українських Націоналістів — Степан Бандера!

Льва-Город, 30-го червня, 1941 р., год. 20-та

ЯРОСЛАВ СТЕЦЬКО
Голова Національних Зборів.

ШІСТДЕСЯТ РОКІВ ТОМУ

КИЇВ У 1917 РОЦІ

Наступив 1917 рік, бурхливий рік великих змін і потрясінь на цілому Сході Європи. Цих змін напружено очікували всі східноєвропейські народи, доведені військовим лихоліттям до крайнього гніву і відчаю.

Хоч війна тривала далі, але вістки, що наспівали зі східних фронтів, віщували їй скорий кінець. Російська царська армія була вкрай розкладена. Солдати втратили босздатність та дисципліну, не слухали наказів своїх командирів і „браталися” з німецькими та австрійськими воювачами, проти яких їх змушували воювати.

Три роки війни спричинили цілковиту економічну руїну в середині країни. Забрало найкращі предмети, потрібні для життя. Через розладнання транспорту траплялись тривалі перерви в доставі харчів до великих та малих міст.

Все це переживав і Київ. Перед харчовими крамницями утворювались довгі черги, і юрби голодних ломились у порожні пекарні, вимагаючи хліба. Велику ненависть до себе збуджувала київська поліція, кремезні відгодовані „городові”, що в найбрутальніший спосіб приборкували будь-який вияв незадоволення, били і заарештовували людей.

Не раз через брак палива переривала працю міська електривня, і ввечері місто поринало в темряву. Часами не працював водогін і люди з порожніми відрами блукали по вулицях, шукаючи, де дістати води.

Зі скупих газетних інформацій і з усних переказів кияни знали про зростання загального незадоволення по всій країні, про заворушення в Петрограді: вуличні демонстрації з вимогою хліба, похід під гаслом „Геть самодержавство!”, повстання в день Шевченкових роковин українських полків, і врешті наспіла вістка, що цар, який перебував на фронті, не в стані був повернутись до Петрограду і у Пскові 15 березня зрікся престолу.

Ця вістка блискавично облетіла весь Київ. Люди збирались великими групами на майдаках, ділились враженнями, обговорювали події, дискутували.

Першими, що захоплено привітали вістку про повалення самодержавства, були київські революціонери, переважно робітники, студентство та гімназисти старших класів. Вони вийшли лавами з червоними розетками чи бантами у петлицях і опасками на рукавах зі співом „Марсельєзи”, „Інтернаціоналу”, „Варшав'янки” та інших революційних пісень і рушили в центр міста, несучи червоні прапори.

Поліція зникла з вулиць, боячись розправи.

Колона демонстрантів продефілювала по Хрещатику і вийшла на Думську площу, де перед будинком Міської Думи височів пам'ятник Столипінові, поставлений у 1911 році після вбивства цього диктатора. Натовп зруйнував пам'ятник, спорудив велетенську шибеницю і повісив на ній статую Столипіна. Самої могили Столипіна, похованого в Лаврі поруч з могилою Іскри та Кочубея, ледве не сплюндрували, як це зроблено з могилою Распутіна в Царському Селі.

На Інститутській вулиці розбито велику скульптуру двоголового орла — символ царського самодержавства на фасаді будинку Державного Банку. По цілому місту йшло нищення всіляких реліквій і ознак царської влади. Вирував початковий нищівно-руїнницький період Березневої революції. Але пам'ятник „Неудобозабываемому Тормсзові”, що десять років мордував Шевченка в закаспійських пустелях з варварською заборорою писати та малювати, як і пам'ятники його синів, авторів Емського указу, Іскри та Кочубесві, графові Бобринському залишились неспрушені. Черга на них прийшла за кілька років.

З перших днів повалення самодержавства буйно відновилось у Києві українське життя. Почали з'їздитись ті, що змушені були ховатись з початку війни. До Києва повернулись поет Григорій Чупринка та актор Іван Мар'яненко, які перебували на Чернігівщині в Трубчевському лісництві, що виконувало військові замовлення. З'їздились і інші визначні українці.

З ініціативи Товариства Українських Поступовців та інших організацій 17 березня створилась всеукраїнська громадська установа —

Центральна Рада. З датою 22 березня кияни читали її звернення до українського народу: „Уперше, український тридцятимільйоновий народ, ти будеш мати змогу сам за себе сказати, хто ти і як хочеш жити як окрема нація. З цього часу в дружній сім'ї вільних народів могутньою рукою зачнеш сам собі кувати кращу долю... Перед тобою шлях до нового життя. Сміливо ж, одностайно йди на той великий шлях і в ім'я щастя свого і щастя будучих поколінь матері України, могутньою рукою твори своє нове вільне життя”.

27 березня з заслання на півночі повернувся Михайло Грушевський і був одногосно обраний головою Центральної Ради.

Осідком Центральної Ради став будинок колишнього Педагогічного музею на Володимирській вулиці поблизу університету і Оперового театру. На фасаді будинку, над входом вимальовувалась незнищена плоскорізьба двоголового орла і під ними напис: „На благое просвещение русского народа”. Поставлено риштовання, і орла та напис усунено з-над входу до будівлі, призначеної тепер для іншої цілі.

Самостійницькі настрої серед киян зростали. На губерніяльному кооперативному з'їзді, що тривав 27 і 28 березня, делегат Васильчук закінчив свою промову закликком: „За Україну, за самостійність, за рідну мову і школу!”, викликаючи загальні овації. Зростала активність військовиків. 29 березня Микола Міхновський заснував Український Військовий Клуб імени гетьмана Павла Полуботка.

Помітна була активізація і на ниві українського шкільництва. Педагогічні комітети спільно виробляли українські підручники для шкіл. Творились курси для перепідготовки вчителів. Зорганізувалось Товариство Шкільної Освіти на чолі з поетом-педагогом Іваном Стешенком. Його старанням 31 березня відбулось урочисте відкриття першої в Києві української гімназії імени Тараса Шевченка в будинку колишньої Другої київської гімназії на розі Володимирської вулиці і Бібіковського бульвару. Після привітальних промов діти відспівали: „Ще не вмерла Україна” і „Гей не дивуйтесь”.

1-го квітня Центральна Рада зорганізувала величне свято — Перший День Свободи. Привітати свободу на вулиці вийшли велелюдні ма-

си киян. До міста з'їхались десятки тисяч селян. До них долучились солдати, студенти, робітники. Панував радісний, урочистий настрій.

У величезному маніфестаційному поході взяло участь сто тисяч людей, які несли сотні українських прапорів і співали пісні. Багато учасників процесії було в українських національних убраннях, а артисти театру Садовського йшли в барвистих театральних одягах гетьманів, полковників, запорожців зі співом історичних козацьких пісень. Цей величний образ немов стверджував Шевченкове пророкування: „Оживуть гетьмани в золотім жупані, прокинеться доля, козак заспіва...”

Похід спинився перед будинком Миської Думи і всі маніфестанти проспівали „Заповіт” і „Ще не вмерла Україна”. Далі процесія рушила на Софіївський майдан і вишикувалась перед пам'ятником Богданові Хмельницькому. До бронзової руки Великого Богдана поруч булави хтось прикріпив національний прапор з написом: „Хай живе вільна Україна!” Біля пам'ятника відбулось віче. Виступив з промовою Михайло Грушевський. „Народе український! — говорив він. — Впали вікові пута, настав час і твоєї волі”. Михайло Грушевський привів нарід до присяги на вірність Україні. Того самого дня зорганізовано Перший український полк імени гетьмана Богдана Хмельницького. Пізніше створено полк ім. Полуботка, який відокремився від російської армії.

Відродилась рідна преса, почали виходити газети, закриті в перших днях війни. 7-го квітня вийшла відновлена „Рада”, названа тепер „Нова Рада”, „Робітнича Газета”, яку редагував Володимир Винниченко, „Народня Воля”, яку видавала Українська Селянська Спілка і першим редактором якої був Микола Ковалевський, „Громадське Слово” на чолі з Олександром Саліковським, „Промінь” під керівництвом Валентина Садовського. Відновлюється „Літературно-Науковий Вісник” Михайла Грушевського, з'являється критико-бібліографічний місячник видавництва „Час” — „Книгар”, що його випускав Василь Королів-Старий. Виходять шкільний, дитячий, жіночий, студентський, вояцький журнали, гумористичні „Гедзь” і „Будяк”. Зростає кількість видавництв як приватних власників, так і громад-

ських та кооперативних організацій. Закрився невідомий чорносотенний „Киевлянин”.

10 квітня петроградський Тимчасовий Уряд погодився на „допущення в школах Київської шкільної округи навчання всіх предметів українською мовою при умові забезпечення учнів не-українців викладами мовою російською”.

12 квітня голова Тимчасового Уряду князь Львов іменував киянина Дмитра Дорошенка комісаром для справ Галичини і Буковини з правами генерал-губернатора, отже західно-українськими землями став керувати вже прихильник української справи.

Українське життя в Києві підносилось. На міських виборах 16 квітня на 100 радних обрано 85 українців, 1 москаля, 2 поляків і 12 жидів. Проте міським головою став москаль Рябцов, начальником міліції, створеної замість царської поліції, запеклий ворог українців Лепарський.

1- квітня „Нова Рада” вмістила поезію „Гимн” Григорія Чупринки, в якій він привітав воскреслу Батьківщину:

Слава Україні,
Любій Отчині
Слава довіку однині.

Єдність і згода,
Право й свобода —
Доля найкраща народу.

Гніту владики
Край наш великий
Знати не буде во віки.

Люд роботящий
Всюди трудящий
Знатиме роки найкращі.

Працю і зброю
Ми за собою
Масм, щоб стати до бою.

Єдність і згода,
Право й свобода
Доля найкраща народу.

Почались з'їзди різних партій і організацій, що як вияв народньої волі мали велике репрезентативне значення.

Під проводом Михайла Грушевського 16 квітня зібрався з'їзд Товариства Українських Поступовців. У ньому взяли участь визначні діячі

національно-визвольного руху Євген Чикаленко, Ілля Шраг, Сергій Єфремов, Федір Матушевський, Володимир Леонтович, Вячеслав Прокопович. Резолюції з'їзду — домагались якнайбільше прав для українського народу і здійснювати автономію України поступово, були помірковані з огляду на слабу організованість мас і на тривожні обставини революційного та військового часу.

18 і 19 квітня засідав Перший Всеукраїнський учительський з'їзд з участю 500 делегатів, що виніс постанови про українізацію школи.

За почином Центральної Ради у днях 19-21 квітня у Великій залі Купецького зібрання відбувся Всеукраїнський Національний Конгрес, в якому взяли участь 1500 делегатів від усіх станів і професій, війська і фльоти, політичних, економічних та культурних організацій Києва і цілої України. Серед учасників переважали селяни і вояки. Почесним головою Конгрес обрав Михайла Грушевського, урядуючим головою — найстаршого з делегатів Степана Ерастова з Кубані, заступниками голови стали Сергій Єфремов та Володимир Винниченко.

Відкриваючи Конгрес, Михайло Грушевський сказав, що завданням нарад є вияснити дійсний голос української землі, і привітав українських вояків, серед яких були делегати петроградських полків, що започаткували революцію. Член президії, моряк Чорноморської фльоти Пимененко заявив, що українські моряки готові чинно боронити свободу України. На вечірньому засіданні другого дня Конгресу харківський адвокат, підпоручник Міхновський висловився за творення кадрів окремого українського війська. Конгрес визнав суверенність російських Установчих Зборів, але вимагав участі України у майбутньому міжнародньому Конгресі Миру.

На Конгресі переобрано Центральну Раду, що мала 150 членів. Тепер до складу її ввійшли представники всіх партій, професійних та культурних організацій і репрезентанти від губерній, як тимчасові члени до скликання льокальних національних конгресів у кожній губернії, на яких мали бути обрані сталі делегати.

Українське життя в Києві чимдалі більше підносилось. Серед населення ширилась брошу-

ра „Хто такі українці“ Друшевського, яка висновок мала малосвідомим землякам, хто вони є. Програмові статті Друшевського в „Новій Раді“, в яких він формулював головні вимоги національного руху, привертати загальну увагу і викликали одностайне схвалення. Жвавий обмін думок викликало питання потреби творення української національної армії. Бодієвський виступив проти формування такої армії. Цю думку повторив він 25 квітня в тій самій газеті у статті „Український мілітаризм“.

У протилежність до Винниченка та інших соціалістів Друшевський добре розумів потребу власної української військової сили і писав про це в пресі та підготовляв відповідний закон для Центральної Ради, але це не пошастило здійснитися через несприятливі обставини.

Почали робитись заходи і для усамостійнення Української Церкви. Створився Виконавчий Комітет Духівництва та мирян Києва з участю священиків послушного наряду і професорів Духовної Академії та університету. У Софійському соборі вперше відбулася паннахда за

вчиний спокій душі гетьмана Мазепи.

На Великдень у Києві відбувся єпархіальний з'їзд і священики о. Я. Ботвинновський запропонував назвати його Першим Українським Єпархіальним з'їздом Київщини, що і було схвалено. У відповідь на це реакційні священики закликали заклопотаного Церковного Собору.

Але наші кияни на скорі закінчення війни і на перехід до мирного будівництва не здійснили. Міністер закордонних справ Тимчасового Уряду Павло Мілюков 1-го травня вночі до союзних держав проголосив рішення свого Уряду продовжувати війну до переможного кінця.

Почався великий рух серед воєнків. 16 травня Перший український полк імені гетьмана Богдана Хмельницького склав присягу на вірність Україні.

18-21 травня відбувся Перший Всеукраїнський Військовий З'їзд з участю 700 делегатів від 1 1/2 мільйона українських воєнків армії та флоту. Він визнав Центральну Раду „єдиним компетентним органом, покликаним розв'язува-

ти всі справи, що стосуються цілої України“, рі-

шуче підтвердив ухвали Національного Конгресу, вимагав негайного визнання національно-територіальної автономії України, української армії, перетворення армії за національним територіальним принципом і створив відповідний орган українського військового руху — Український Генеральний Військовий Комітет на чолі з Симоном Петлюрою.

26 травня делегація Центральної Ради подала Тимчасовому Урядові Деклярацію з зв'язками на розмах українського вільного руху, який перестав бути справою невеликої кількості інтелігенції і сперся на широкі народні маси. Було теж вказано на незрозумілу поведінку російського проматіяства на Україні, яке всіляко намагалося загальмувати цей рух, і поставлено до Уряду низку вимог, що не виконати за межі автономно-федеративних тенденцій.

Відповідь Тимчасового Уряду, що він не визнає Центральної Ради законно-правною представницею України і відкладає справу української автономії до рішення майбутніх всеросійських Установчих Зборів, викликала гострі застеріження киян. У місті відбулись маніфестації проти Тимчасового Уряду. На дзвіниці Софійського собору зазвонили всі дзвони, а представники Центральної Ради заявили, що це Свята Софія вітає вільну Україну. Над будинком Миської Думи був встановлений український прапор. Становище петроградського Уряду схвалювали в Києві лише російські, жидівські і деякі українські соціалістичні організації.

10 червня зібрався в Києві Всеукраїнський Селянський З'їзд. Обговоривши відповідь Тимчасового Уряду, він закликав Центральну Раду до рішучих дій і доручив їй в порозумінні з Українською Радою Селянських Делегатів негайно опрацювати проект автономії України та федеративно-демократичного устрою цілої Російської республіки, скинути з'їзд представників інших країв та народів і приєднати організацію українського територіального сейму. Схвалено також запровадити негайну українську державу і самоуправляння установами. На з'їзді кооператор Олександр Степаненко висловив резолюцію з домаганням цілковитої самостійності України.

Всупереч забороні Тимчасового Уряду зібрався в Оперовому театрі в днях 18-23 червня Другий Військовий з'їзд, на який прибуло 2500 делегатів від 1.700.000 зорганізованих в українських частинах вояків. У з'їзді взяли участь Михайло Грушевський і поет Григорій Чупринка. На нарадах заборону з'їзду, що її проголосив міністер Керенський, визнано незаконною. З'їзд підтримав Центральну Раду в її діях проти Тимчасового Уряду і доручив їй, не зважаючи на опір з Петрограду, „негайно приступити до твердої організації краю” і „фактичного переведення в життя підвалин автономного ладу”, обрав Тимчасову Раду військових депутатів з 132 членів, які ввійшли до Центральної Ради, доручив обраному на Першому Військовому з'їзді Українському Генеральному Військовому Комітетові провадити українізацію армії і опрацювати плян організації Вільного Козацтва.

Спираючись на рішення Національного Конгресу, Селянського та обох Військових з'їздів, Центральна Рада видала свій Перший Універсал, проголошуючи, що відтепер самі українці будуть творити своє життя.

Схвалення універсалу відбулось в урочистих обставинах у Троїцькому Народньому Домі, в присутності численних делегатів Військового З'їзду і українського громадянства. Відкрив зібрання член президії Військового З'їзду Гаврилюк. Михайло Грушевський привітав присутніх і насамперед вояків-українців словами: „Як братам і дітям своїм говорю я вам: передайте від мене поклін українському військові і скажіть, що старий батько Грушевський духом з ним і для нього і в цю хвилину немає нічого дорожчого для українського народу. Де б я не був, я буду духом з ним і волю свого народу — чого б вона від мене не вимагала — сповню”.

Від Генерального Військового Комітету промовляв його голова Симон Петлюра. Він сказав: „Вже дійсно минула срамотна година, про яку говорив Тарас Шевченко, і настала прекрасна хвилинка і оживає наша мати Україна. Тепер відбувається процес збирання землі української і її синів, зв'язаних прекрасною струною національної волі. Ми бажаємо свободи своєму народові”.

Далі був прочитаний текст універсалу: „Хай Україна буде вільна! Не відмежовуючись від решти Росії, не зриваючи зв'язків з Російською державою, хай український нарід має на своїй землі розпоряджатись своїм життям. Хай порядок і лад на Україні впроваджує український сейм, вибраний на основі загального, рівного, безпосереднього і тайного голосування. Всі закони, що мають запровадити в нас лад, матиме право настановляти тільки наш український сейм”. Вказуючи, що всі українські домагання Тимчасовий Уряд відкинув, Універсал проголошував: „Відтепер самі будемо творити наше життя”.

Зміст універсалу присутні вислухали стоячи. Далі виступив Грушевський і сказав: „Збори українських воїнів, увесь український нарід сказали своє слово і доручили Центральній Раді творити нове життя на Україні. Тепер ви почули слово, його сказала Центральна Рада, виконуючи волю народніх мас: відтепер самі будемо творити своє життя!” Слова промовця були вкриті вигуками „Слава землі українській, слава! Слава Грушевському!”

23 червня Універсал був проголошений для всього народу на Софійському майдані під дзвони Святої Софії і Михайлівського монастиря і вигуки багатотисячного натовпу: „Слава!”

Слідом за тим відбувся Перший Конгрес Демократично-Радикальної партії, яка на вимогу Сергія Єфремова прийняла назву Української Партії Соціалістів-Федералістів. Партію очолював Сергіє Єфремов, його заступником був Андрій Ніковський, до партії належали Ілля Шраг, Олександр Лотоцький і Дмитро Дорошенко.

Визволений з ув'язнення в монастирі митрополит Андрей Шептицький, вертаючись додому, загостив до Києва, де мав зустріч з представниками громадянства і Центральної Ради та висвятив єкзарха для українців-католиків о. шамбеляна Михайла Цегельського, а далі через Швецію, Данію і Німеччину повернувся до Львова, де вже 30 вересня висвятив на священника тодішнього абсолювента богослова з Інсбруку Йосифа Сліпого, сьогодні — патріарха українців-католиків східного обряду.

І. Левадний

(Закінчення буде)

В. Гут Кульчицький

КОМПЛЕКС ПОЛІТИКИ ОБОРОНИ ЛЮДСЬКИХ ПРАВ

За останньої республіканської адміністрації центром зовнішньої політики ЗСА, веденої Г. Кіссінджером, був детанг. І тоді належало до злого тону підносити справу людських прав у Советському Союзі та його сателітах, а той, хто відважувався таке щось робити, був осуджуваний як пропагатор повороту до холодної війни.

Нова ж адміністрація, хоч і не відреклася від детангу, в центрі своєї зовнішньої політики ставила до цього часу оборону людських прав. І покищо основний напрям надає їй, наскільки можна судити із того, що є доступне, таки сам Президент. Показав він світові напрям тої політики вже 20 січня у своїй інавгураційній промові. Казав він там: — „У світі панує новий дух. Людей тепер більше, вони більш політично свідомі і домагаються свого місця під сонцем, — не тільки заради свого фізичного стану, але також і основних людських прав. Захоплення свободою зростає. Використовуючи цей новий запал, Америка не може взятися за більш шляхетне і більш амбітне завдання... як допомогти формувати справедливий і мирний світ, який би був насправду гуманний.“

За цими словами пішла серія потягнень і заяв, які остаточно привели до появи у журналістичному світі окреслення „Доктрина Картера“. В першу чергу це були пресконференції, особливо перші дві: 8-го і 23-го лютого. На першій з них він говорив про людські права в орбіті Советського Союзу, а на другій засяг оборони людських прав поширив уже на всі країни світу. Як результат цього поширення вийшло повідомлення з Білого Дому на наступний день про зменшення допомоги Аргентині, Уругваєві й Етіопії за порушення людських прав та про виключення від подібної пресії стратегічно важливих для ЗСА країн, таких як Південна Корея.

Далі — це було ставлення до дисидентів. Почалося від оборони Сахарова проти нападів КГБ за його інтерпретацію вибуху у московському „метро“, за нею пішов обмін листами між Сахаровим і президентом Картером та прийняття у Білому Домі Буковського.

По цій же лінії йшло і його звернення до

Конгресу 22-го березня за фондами, щоб поширити надавання трьох радіовисилень „як частину нашого зобов'язання, — казав през. Картер — для кращого ширення інформацій і ідей“.

Особливе значення в становленні зовнішньої політики нової адміністрації мала промова Президента в Об'єднаних Націях. Там він заявив: — „Усі держави, які підписали Хартію Об'єднаних Націй, зобов'язалися додержувати і шанувати основні людські права. Отже, жадний член ООН не може твердити, що переслідування його громадян є виключно його внутрішньою справою“. І писав з тої нагоди „Ди Вашингтон Пост“: — „Нам невідомо, щоб будь-який інший президент висунув таку сміливу і таку всеохоплюючу інтерпретацію для вмішування у внутрішні справи інших націй... Месіянстичний компонент американської зовнішньої політики не був так ясно сформульований ще від часу Вудро Вільсона“.

Реакція на цю політику, як у ЗСА, так і в інших країнах, була негайна і сильна, хоч і дуже різна. В Америці основний принцип був прийнятий позитивно, але до різних аспектів тої політики висувалося і застереження, і критичні зауваги, і дружні поради та побоювання. Серед західних демократичних союзників тільки уряди Британії, Західної Німеччини і Голландії схвалили нову політику, хоч і не дуже ентузіастично. Особливо негативно зареагували країни Латинської Америки. Уряди Аргентини, Уругваю і Бразилії відмовилися від усякої допомоги ЗСА, а головний закид, висловлюваний не тільки проурядовими колами, а й опозицією, зводився до того, що ЗСА не хочуть розуміти особливої ситуації, в якій ті країни перебувають. Там небезпека для людських прав іде не тільки від існуючих авторитарних режимів, але й від радикальної лівиці; багато теперішніх в'язнів перед їхнім ув'язненням стосували збройне насильство супроти своїх співгромадян.

Реакція ж Советського Союзу і сателітів йшла по двох лініях. З одного боку становище президента Картера представлялося як втручання у внутрішні справи, і у промові на з'їзді советських профспілок Брежнев заявив: — „Я повторюю, ми не будемо толерувати вмішуван-

ня у наші внутрішні справи з жадних сторін і під якими б то не було претекстами. Прямо не можна собі уявити, щоб советсько-американські відносини могли розвиватися на такій базі". З другого боку Захід обвинувачувалося у порушуванні людських прав. Чеське „Руде Право" писало: — „Атаки проти комуністичних країн — це брехні, ціллю яких є закривання факту, що у капіталістичних країнах топчуть людські права".

Мало односторонців, багато критиків

Одним із перших аспектів „доктрини Картера", який піддано критиці у ЗСА — це підхід до правих і лівих авторитарних режимів. Вже після першої пресконференції деякі журналісти зробили апіорний висновок, що оборона людських прав буде обмежена тільки до Советського Союзу та його сателітів, і зразу ж закинули Картерові гіпокризію. Коли ж Картер оборону людських прав поширив і на некомуністичні режими, тоді висунуто обвинувачення у „подвійній моральності" за виключення від санкцій стратегічно важливих для ЗСА країн.

Цей аспект добре представив відомий колумніст Джек Андерсон у статті „Картер і реальності ідеалізму". Він писав: — „Картер оточений дилемами, які виростають із потреби послідовності в непослідовному світі. Деякі з наших головних союзників є деспотії, такі як Іран і Корея; отже він веслує довкруги їх мерзотностей притишеними ударами весел. Він послідовно уникає децизії, як довго ми будемо давати Кремлеві матеріальну поміч з моральним засуджуванням. Він обережно посувається до нормалізації відносин з кубинським прем'єром Фіделем Кастром, але не знає, як це погодити із жорстокою дійсністю, що Куба найбільш завершена тиранія у західній гемісфері, тиранія, яку Кастро тепер експортує до Африки. І так президентові Картерові буде постійно грозити небезпека розбиття на міліні гіпокризії".

Другий аспект, який зараз же піддано під сумнів — це метода. Ті, які в принципі не були проти висування людських прав у відносинах з СССР і його сателітами, доказували, що за кулісова дипломатія є успішною метою, як прилюдні маніфестації. Вони вказували на факт, що росіяни дуже вразливі на пункті люд-

ських прав, і тому прилюдне вказування пальцем на їхні гріхи шкодитиме і дисидентам, і різним переговорам, особливо САЛТ. І так після відкинення у Москві американської роззброєної пропозиції хоч багато коментаторів доказували, що було на те багато різних причин, все таки як одну з перших висували „доктрину Картера". Таке було становище і „Нью Йорк Таймсу", який писав, що „політика прав Картера все таки затруїла атмосферу для розмов і спричинилася до різкості советської відмови".

Також відносно скоро висунуто закид, що ЗСА фактично не мають жадного важеля супроти СССР, щоб вимусити на ньому якусь повагу до людських прав. Тим більше, коли взяти до уваги факт, що теперішня адміністрація протестує проти зв'язування підтримки дисидентів із іншими аспектами відносин між ЗСА і СССР. „Президент Картер, — писав „Ю. С. Ньюз енд Ворлд Ріпорт" з 14-го березня — сам підкреслив імпотентність цієї країни в питанні людських прав, заявляючи: „Я не можу іти з армією і пробувати змінити внутрішній механізм советського уряду".

З'явилося ще побоювання, що надмірне наголошування адміністрацією Картера людських прав в СССР і сателітних країнах може повернути холодну війну, але воно не мало великого поширення. Коли американські репортери питали генерального секретаря ОН Курта Вольтгайма про таку можливість, то він її відкинув. „Чому воно так, пояснив Тед Шульц, один із редакторів тижневика „Нью Ріпаблік" у статті „Обмеженість пов'язань". Картер, — писав він, — поєднав свої заяви про людські права з наголосом на скорі домовлення в справі САЛТ II як виразний сигнал, що ЗСА не відступають у ментальність „холодної війни".

Зате страх перед війною у Східній Європі проявлявся досить часто. У своїй долішній скалі той страх обмежувався можливістю революції в одній чи в кількох країнах Східної Європи, яка без помочі Заходу буде здушена московськими танками. У горішній же скалі він висував можливість, що та революція перейде у світову війну. „Ю. С. Ньюз енд Ворлд Ріпорт" писав: — „Знову, як то було 1956 р., Східна Європа є у стані неспокою з дисидентськими рухами активними в Польщі, Чехо-Словаччині

і навіть Східній Німеччині. Президент Картер одержав призначення від одного визначного європеїського експерта персональну пересторогу, щоб оминяв акції, які могли б породити фальшиві сподівання в тих країнах. Повстання в тім районі поставило б ЗСА перед альтернативою: інтервенювати, даючи допомогу повстанцям з ризиком почати Третю світову війну, чи стояти збоку, як російські танки розчавлять рух за людські права сімою”.

Недавнє минуле породило ще одне порівняння і одночасно пересторогу; знов виглядення з архіву ролі світового поліція. Варто відмити, що опінія тут як лівого, так і правого крила американського суспільства майже ідентична. Так злива Тед Шлутц згадувану вже

статтю “Обмеженість пов'язань” почав побавжанням: — “Якщо ЗСА планують зрестися з ролі мілітарного поліція на те, щоб стати ти моральним поліцеєм, то президент Картер повинен здефініювати послідовну філософію людських прав, щоб уникнути міжнародного дипломатичного хаосу і конфронтації”; акінчав він її пересторогою: — “Навіть у демократичному світі ЗСА можуть опинитися як моральний поліцей у такому ж усамітненні, як були вони в минулих роках у ролі мілітарного поліція”.

З правого боку майже ідентично, але ще більш промовисто кінчався репортаж п. н. “Чи

Тамара Омельник

ПРОШАННЯ З ВОЛІННО

(Стогад)

І ще одну пересторогу, та вже в зовсім відмінному наставленні від попередніх, висунуено і тут в Америці і в інших країнах. Так от “Вол Спрінг Джорнал” писав: — “Одна річ — ітнорувати справу людських прав зовсім, як то робили, згідно з обвинуваченням, потерпінники президента Картера, інша ж річ енергійно перепитання просувати; курс, на нашу думку, потрібний для оборони і наших дипломатичних інтересів, і почуття нашої національної гідності. Та ціла ідея може бути здійснювана і міжнародне дівір до Картера підкопане третьою і найгіршою можливістю — підняти справу нерішучо і не бути спроможним довести її до кінця”. Подібно перестерітав президент і швайцарський “Нос Ліоріхе Цайтунг”, твердячи, що “політика Картера була б непродуктивна, якщо він тепер дав себе залякати пресією іззовні та криливою втома — і замовк. Це ситналізувало б його слабкість”.

(Закінчення буде)

Тривога не даремно змусила вийти: світанкову тишу дрібно розбивав приспінений стукіт копит. Мчався вершник, тупав до когось і мчався, не зупиняючись, далі. Забгали люди. Із хат і стодол вибігали озброєні хлопці, перескакували через плоти і зникали усі в одному напрямку. Жінки хрестили їх у слід і, плачучи, верталися до хат. Ледве я побудила наших, як у подвір'я вскочив унівєць: “Зараз вам буде підвода, — чи вмієте поганяти, бо чоловіки йдуть на оборону? Візьміть лише ліки і рідна. (Рідна використовуваали, як ноші, для хворих і поранених). Червоний Хрест має їхати на хутір, — ліворуч поріжка лісом. А як вам пере-

А прокинулася з тривогою у серці після ще однієї неспасаної ночі пізньої осені 1943 року. Наші відділи Українського Червоного Хреста — чотири жінки й два хлопці, чотирнадцятьлітній Ротик С. і шістнадцятьлітній мій син — затрималися у цьому селі на кілька днів, але відпочинку не було. Становище все гіршишало, і знову перед нами стелилося мандрування у невідоме.

Вийшла з хати. Був ще один чудовий, зворушливо-неповторний волинський ранок. Стари солоняні дахи темно зеленіли мохом, а нові вже золотили відблиск вранішнього сонця.

тнуть дорогу, — розсипайтесь і по одному прямуйте на дубенське шосе, там буде наша стійка. На шосе не виходити, перевірити зброю!”

Я вхопила дві валізки й скочила в садок. Тут вітер позносив валками жовто-червоне опале листя, як снігові перемети. Всунула туди одну валізку й другу. Тяжка санітарна торба сповільняла рухи, тиснула плече, але скинути її було неможливо — там життя, може й власне.

Загуркотіла підвода, на ній дівчина з рушницею: „Скоріше, скоріше!” Ми посідали на підводу, я відбезпечила парабелюм. Біля воріт два чоловіки: — „Прямуйте через луку (а це було біля пів кілометра), аби встигли до корчів, а там дорога. Ми прикриємо вас з цих горбків!”

Рушили. Хлопці з рушницями пішки, а голова Червоного Хреста, студентка зі Львова, вхопила віжки. Свиснув батіг і кінь рвонув. Я поглянула назад, ліворуч, і дух захопило. За тим садком, де я поховала валізки, були городи. Порубана капуста лежала купами, за ними знову садки, і там розстрільною, у шинелях, з крісами наготові німці. Пані О. С. сиділа з іншого боку підводи, а біля мене її донька, красуня Ліля. Ростик підбігав, тримаючись рукою за полудрабок біля ніг сестри. „Пані Оля, пригніться, скоріше!” Вона миттю перекинула ноги до середини воза й, охопивши доню, прикрила її своїм тілом, а другою рукою схопила за руку сина. Я вдивлялась у ворожі силуетки — хто буде в нас цілити, щоб випередити його моїм парабелюмом. Один хлопець, схилившись, біг до куців рівно з конем. Куці, які прикривали його з боку німаків, вже близько, але навперейми вискочив юнак і вказав рукою круто убік: „Дорогою не можна, прямуйте лісом!”

Гілля дерев ледве не зірвало з голови хустину, кінь скочив, кинувся убік, захропів. Рідкий лісок не захист від куль. Хвилина чи вічність? Віз зачепився об дерево, ледве не випали. Знову куці, дерева рідшають, мигнула якась забудова, — ми туди. Пес бісився, рвався на чужих. Стара жінка підбігла до брами, широко розчинила і, впустивши нас, відразу зачинила. Ми вїхали просто під повітку. Побачивши на моїй торбі знак Червоного Хреста, баба скрикнула: „Невже докторка? Слава Тобі, Боже!” Я зіскочила з воза: „Що у вас, ранені?”

Хлопці побігли до садка, жінки біля воза, а я мерщій до хати. Якийсь гуркіт позаду. Обернувшись, я жажнулась: повз ворота проїхало вантажне авто повне німецьких вояків. Вони байдуже поглянули у двір і поїхали тією дорогою, якою ми мали їхати сюди лісом. Куцями ми скоротили дорогу і лише тому не зустрілись з їхнім авто. Щастя також, що німці не доглянули у садку наших хлопців, і що хлопці не стрілили до них.

Обмертвілими ногами я переступила поріг. Господиня стояла біля ліжка й мокрою шматиною обтирала обличчя непритомної молоді жінки. Нерівно підносилися груди, пашіло лице. Я розстібнула сорочку. Війнуло специфічним запахом тифу, — тіло вкрите висипкою... А жінка, схлипуючи, оповідала, що це вже п'ять день як привезли її хвору онуку з села Стіжків: „Якась короста вчепилась та й не сходить”... Я взяла хвору за руку. Пульс з переборами, ледве його вловити, ось-ось припиниться. Швидко впрснула камфору в одну руку, а в другу кофеїну.

Рипнули двері: це наші жінки, бліді, схвильовані. — „Знову авто з німаками, втікаймо, хлопці нетерпеливляться!” На це господиня: „Ой, не кидайте, рятуйте дитину! Господь вас врятує!” Побігла, принесла гладущину кисло-го молока, розправила обрус на столі, поклала хліб. Покликали хлопців, і ми всі смакували запашний хліб і прохолодне молоко.

Попоївши, хлопці пішли чатувати з обох боків хутора, а я біля недужої. Через яких тричотири години з'явився той хлопець, що вказав нам їхати сюди. „Чому ти, козаче, показав їхати сюди? Чи знаєш, що ти нас врятував?” — „А я що? Почув, що гудуть мотори, і ви на них їдете, ст і показав, кудю треба їхати”.

Над вечір хвора очуняла, попросила пити й заснула. Ще одне впорскування, і ми попрощались.

Пара добрих коней і драбинястий віз чекали коло воріт. Ми поїхали у те село, де я залишила речі. Обганяли гуртки упівців, що весело нас вітали. Було їх разом з хуторянами тридцять дев'ять, а німців три вантажні авта по сорок вояків. Вони увесь день обшукували село, але моїх валізок не добавили. З однієї я

**ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ
В 60-РІЧЧЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ
РЕВОЛЮЦІЇ (1917-1977)**

Дорогий Народу-Герою!

Асоціація Діячів Української Культури в Америці вітає Тебе з нагоди 60-ліття Української Національної Революції, що ознаменувалась ще в 1914-му році створенням бойової формації Січових Стрільців на Заході України, а в березні 1917-го року — створенням Української Центральної Ради в вільному, державному Києві.

Впродовж несповна трьох років у соборній самостійній Українській Державі, яку боронили від московсько-більшевицького ворога воїни і старшини соборної Української Армії на чолі з Головним Отаманом Симоном Петлюрою, — створено Українську Академію Наук (за Гетьмана Скоропадського), Українську Мистецьку Академію, Український Оперний Театр, славетну Республіканську Капелю О. Кошиця, сотні видавництв рідною мовою, тисячі хороших театральних та інших мистецьких гуртків. З Українською Національною Революцією пишню розквітнула синьожовта квітка українського національного мистецтва, науки і культури.

дістала яскраву хустину й занесла хлопцеві, що вказав нам спасенну путь.

...Стиснулося серце, коли прийшов наказ їхати на Дубно й Галичину, себто покинути рідну Волинь. Чи доведеться побачити всіх тих близьких, що їх лишаємо на грізну непевність, та й самі виїжджаємо в замржене майбутнє?

Лісами, польовими дорогами обминули Білу Криницю, перейшли вночі крадькома довгим обозом шосе; по боках сірили постаті упівців, нашої охорони. З хат виходили прощатись жінки й дівчата, виносили хліб, молоко, яблука. Не забути скорботи в їхніх очах... Люди ставали у воротах, довго нам услід вимахували шапками й хустками. Шуміли ліси й падало з дерев осінні листя.

Сивого ранку зупинились підгодувати коні. Хтось сказав: „Он там ще видно Волинь”. Я сперлась рукою на супутницю і встала на возі — поглянути, може, востаннє, на рідну землю. Вона там, позаду, де сіренько-синя смуга хвилястого обрію, там, де красунь Крем'янець, де пишні бані Почаєва... Де напружена тиша лісів, у яких причаїлись ті побратими, яким призначено не поступитись ще одному ворогові, що все ближче насувався до них з півночі...

З часу Леніна і донні триває запекла боротьба окупаційної Москви проти української мови, науки, культури у всіх її формах і виявах, віри в Бога, українських традицій. У наших часах прихід національного поета Василя Симоненка ознаменував новий етап боротьби проти московсько-більшевицької окупації України, проти нівечення здобутків розуму, душі й серця українського народу. Ця боротьба загострюється, бо вже довгорука Москва наважується брати в матері українську дитину до садочків, де змушує її, як писав наш Геній Тарас Шевченко, по-московському „двєнькати”. Москва не лише розбила руками КГБ образ Тараса Шевченка Алли Горьської та друзів-мистців, а й вбила навіть саму Аллу Горьку! Москва кинула за ґрати Валентина Мороза тільки за те, що він виступив з домаганням національних і людських прав для України! Скільки їх караються, але не каються в мордовіях, „пенхушках” і дуб'янках! У кінці 1976 року Москва знищила навіть пам'ятник „Соняшна Україна”, наставляючи вже й по селах пам'ятники вождєві російської контрреволюції Ленінові та його „сподвижникові” Брежнєву і Ко.

Пам'ятай, дорогий Український Народу, що далеко поза межами України живуть, працюють та змагаються й боліють Твоїми болями два мільйони українців на свободі.

Зокрема члени Асоціації Діячів Української Культури у світі і тут, в Америці, стараються поширювати правду про геноцидну політику Москви в Україні, виступають в обороні національних, культурних і людських прав кожного українця-українки на території сучасної російської імперії СРСР і в країнах-сателітах. АДЖК сприяє збереженню української мови та розвитку української національної культури у всіх її формах.

Нескорені культуротворці в тимчасово окупованій Україні, пам'ятайте: ви не самотні!

Головна Управа АДЖК — ЗСА
Нью Йорк, 1977 р.

ПОВІДОМЛЕННЯ АДЖК (Нью Йорк — Торонто)

У 1977 році українська спільнота урочисто відзначає 60-річчя Національної Революції, що привела до створення української держави, та 35-річчя постанови УПА, що відновлену державу старалась збройно закріпити.

Кожне жниво готується засівом. Чин попереджує слово. Ідею чинної боротьби за визволення високо поставили поета „квадриги” „трагічного оптимізму”, поети, згуртовані біля журналу „Вісника”, редагованого Дмитром Донцовим, ідеологом українського націоналізму.

В цьому році припадає:

30-річчя з дня смерті Юрія Клена (Освальда Бургардта)

80-річчя з дня народження Леоніда Мосендза

80-річчя з дня народження Євгена Маланюка

В. Давиденко

ПОЧАТОК ТЕРОРУ

(Століття Фелікса Дзержинського)

Книжка Романа Гуля „Дзержинський”, написана майже сорок років тому, вийшла в Нью Йорку другим виданням у 1974 році. За цей час вона появилася, крім російської мови, в перекладах на еспанську, італійську та французьку мови і якимось дивом її читав і використав уривки з неї в СРСР Солженіцин, пишучи свій „Архіпелаг ГУлаг”. Це — книжка про початки масового большевицького терору і його перших надхненників Леніна і Дзержинського, вірного Ленінового учня.

Високий, схожий на кістяк, в солдатській шинелі, що висіла на ньому як на вішаку, появився в Смольному на одному з перших засідань Ради Народніх Комісарів Фелікс Дзержинський. Він говорив про терор і про шляхи врятування змовницької революції. З сильним польським акцентом він говорив, хвилюючись і поспішаючи: „Я вимагаю одного — організації революційної розправи!” — криком закінчила свій виступ ця наскрізь хвора людина. З цього дня Фелікс Дзержинський, нащадок старого польського шляхетського роду, став головою новоствореної, нечуваної в історії людства машини терору — Всеросійської Надзвичайної Комісії для боротьби з контрреволюцією, спекуляцією і саботажами — ЧеКа, або популярно званої „Чрезвычайки”.

З властивим большевикам цинізмом Дзержинського після смерті канонізували як „комуністичного святого”, як „лицаря любови”, як „золоте, голубине серце”. А поет Маяковський присвятив йому такі рядки зі свого вірша:

Юнакові, що обдумує своє життя,
Що рішає — зробити б життя з кого?
Скажу, не задумуючись: „Роби його
З товариша Дзержинського.

(переклад з російського)

важкою сили НКВДистів. Поруч Шухевича, Сидор є одним із найвидатніших борців в новітній Україні. У 35-ту річницю постанови УПА згадаймо того, хто був першим організатором УПА, хто віддав своє життя за волю українського народу, за нас.

Мак

Перший голова „Чрезвычайки”, яка залила кров’ю величезну країну, народився 1877 року, отже рівно сто років тому, в маєтку „Держиново” Ошмянського повіту, Виленської губернії. Знатні пращури проциндрили все і, коли народився Фелікс, залишилася тільки садиба та 92 десятини землі. Виховували його в душі строгого католицизму, і, вже будучи юнаком, у розмові з братом він заявив: „Якби я коли-небудь прийшов до висновку, що Бога нема, то пустив би собі кулю в лоб. Без Бога я жити не можу!” Мавши 16 років, він почав готуватися до кар’єри католицького священика. Але раптом у його душі стався переворот, і він записав у своєму щоденнику: „Я зрозумів, що Бога нема”. Відтоді Богом для нього став автор „Комуністичного маніфесту” Карл Маркс. Високий, тонкий, з саркастичною усмішкою на устах, з аскетичним обличчям, з пронизливим голосом Дзержинський уже тоді не бачив нічого крім „проповіді революції”.

Однолітки-поляки казали, що в юності Дзержинський нагадував їм „якогось героя з романів Сенкевича”, що плекав у своєму серці ненависть до російського уряду і росіян, яких зовсім не знав. У 1922 р. він записав у своєму щоденнику: „Ще хлопчиком я мріяв про шапку-невидимку і знищення всіх москалів”. Очевидно, це належить уже до психіатрів вивчити паталогічне сполучення в серці Дзержинського ненависти до москалів і фанатичної відданості Ленінові і російській комуністичній партії.

Апогеем червоного терору був 1920 рік, коли вчинено замах на життя Леніна. З-під руки Дзержинського смертні вироки йшли сотнями, тисячами. Просидівши в царських тюрмах одинадцять років, він знав психологію в’язнів і це своє знання повністю використовував у відношенні до своїх жертв.

Жінки в житті Дзержинського ніякої ролі не грали. Як згадає чекіст Лаціс, його „єдиною дамою серця була пролетарська революція”. Сантиментальний, як усі кати, він цілими годинами міг бавитися з котеням, а потім спокійно посылати людей на смерть у підвали ЧеКа.

Дзержинський не мав ніякого особистого життя. Сон і їда були для нього прикрою konieczністю. Він з особливою приємністю займався допитуванням арештованих. Відбувалося це завжди вночі. З своєї довгої тюремної практики він знав, що вночі психіка людини не та, що вдень, що вночі опірність інтелекта обнижується.

Карл Каутський, визначний австрійський соціал-демократ, назвав діяльність Дзержинського „вершком мерзоти”, а П. Кропоткін писав про декрети Дзержинського Ленінові: „Невже не знайшлося з-поміж вас нікого, що такі заходи (які пропонує Дзержинський) є поворотом до найгірших часів середньовіччя!” Дзержинський, який „тужив за красою і справедливістю”, як пишуть советські історики, так роз'яснював сутність своєї діяльності: „ЧеКа не суд, ЧеКа — захист революції, вона не може рахуватися з тим, чи завдасть вона шкоди приватним особам. ЧеКа мусить дбати лише про одне: про перемогу, і мусить перемагати ворога, навіть коли її меч при цьому впаде випадково на голови невинних”.

Однак, на царській каторзі Дзержинський, пізніший вождь терору, поводився зовсім не як фанатик комуністичної революції. Соціаліст Аронсон, який сидів в Орловському централі, де відбував свій вирок Дзержинський, у своїх спогадах пише: „Тут сидів також сам Дзержинський, про якого подейкували, нібито він підхліблювався до начальства і не дуже високо тримав прапор”. І вже зовсім таємничого забарвлення набирає факт, коли після рапорту начальника тюрми каторжанинові Дзержинському за „добру поведінку” скорочено реченець покарання. До речі, після жовтневого перевороту цього начальника тюрми Дзержинський залишив на тій самій посаді!

Дзержинського не приходилося умовляти взяти на себе відповідальність за море пролитої крові. Його найближчий помічник, чекіст Лаціс свідчить: „Фелікс Едмундович сам напросився на роботу у ВЧК”.

На тлі Жовтня піднісися над партією і країною, вождь ВЧК виростав на моторошну фігуру, схожу на думаючу гільйотину. Із створенням ВЧК фактично влада переходила в його

руки. Крім Дзержинського ніхто не мав впливу на Леніна. „Фелікс ще більший фанатик і по суті хитра бестія, яка застрашує Леніна контрреволюцією і тим, що вона змете нас усіх і його в першу чергу. А Ленін, в цьому я остаточно переконався, справжній боягуз, який тремтить за свою шкуру. І Фелікс грає на цій струні”, — свідчив народній комісар Л. Красін.

Самостійність думання в Дзержинському була відсутня, — пише Р. Гуль. — Його розум був обмежений, знання брошуркові і тільки по сектантському викривлена душа була сильна тупою вірою в святість партійної програми. А проте, не маючи ніяких талантів, довголітній тюремний в'язень Дзержинський, як голова таємної поліції, був незамінний. У ньому відкрилось першорядне поліційне обдаровання, поєднане з неймовірною працьовитістю. Він не тільки обернув цілу країну в чекістський підвал, але й створив небувалу в світі академію шпідонажу та провокації. В 1918 році ВЧК була вже державою в державі, і Луб'янка фактично панувала над Кремлем. І це Дзержинському належить популярне гасло: „Кожний комуніст повинен бути чекістом!” З розкритого ним соціального підпілля до ВЧК посунула ціла армія страховищ садизму, кюсткамера для криміналіста і патолога. Розвиваючи ідеологію терору в журналах „Еженедельник ВЧК”, „Красный Меч”, „Красный Терор”, Дзержинський руками цієї наволочі став захищати комуністичну революцію.

Боягузлива і кровожадна олігархія Кремлю тремтіла перед ВЧК. Ленін появлявся в чекістських клябах, читав доповіді, обдаровуючи ласками Дзержинського. Зінов'єв, Троцький, Сталін — усі підтримували „великого Фелікса”, бо історично всю кров терору покривав він своїм ім'ям. Страшні розправи переводила ЧеКа на Україні, зокрема в Харкові, де діяли чекісти Фельдман і Португейс. У Києві розстріляно 12.000 людей, де діяла всеукраїнська ЧеКа на чолі з Лацісом та Шварцем і губЧеКа на чолі з Ліфшицем.

Скінчилась кривава боротьба на теренах колишньої Російської імперії і до Західної Європи поїхали советські дипломати. Ленін вирішив прибрати кудись за лаштунки „чекіста з золотим серцем”. У 1921 році Дзержинський став

народнім комісаром шляхів сполучення, а на своє місце поставив також поляка Менжинського. Комуністичні біографи пишуть, що в 1921 році Держинський „став надзвичайно нервовий і подразливий”. Але транспортову руїну взявся він направляти тими ж терористичними засобами. Його призначення на цей пост викликало серед залізничників паніку. Держинський добре знав, як відправляти на той світ сотні тисяч людей, але в кашкеті залізничника був він не тільки страшний, а й смішний своїм невіглаством.

Помер Держинський у своєму кабінеті, сидячи в кріслі: „золоте серце”, очевидно, не витримало тягару поповнених злочинів. В советській пресі у присвячених йому численних некрологах цитували слова цієї людини-диявола: „Якби прийшлося починати життя наново, я б почав його так само...”

Держинський помер, а з-поза його труни вже виростала зловісна тінь Сталіна, який перебирав створену „лицарем революції” машину терору в свої руки.

Роман Купчинський

БАГАТА ТИ БСИ...

З поеми: „Пісня про Рідну Землю”

Багата Ти си і бідна, Україно,
Мій краю дорогий, і раю, і руїно,
Благословенна ти й проклята рівночасно,
Замасна добром і вкрита лихом рясою.
Топтали твій загін наїзники недобрі:
Хозари, половці, і печеніги й обри,
І хижа татарва, і турки завидюці,
Ненависна Москва, поляки загребуці.
Та ти, мов Феніке той, все воскресала знову,
Стрясала попіл з риз, відзиекувала мову,
Вмивалася дощем, поїлася росюю
І дивувала світ нетлінною красою.
Надхни мене тепер, додай снаги і хвату,
Щоб гідно описать твою красу пречисту!
Твої святі лани, пшеницею вагітні,
І запаши есени, і луки пишноцвітні,
Задумані ставки, і ріки срібноводні,
І водопадів гук, як дзвони великодні,
І шум старих лісів, і гомін темних борів.
І блиски зір твоїх, що міняються, як роси,
І ранішні хмарки, як золоті покоси,
І грому твого дзвін, і ласку твого сонця,
І бабиного літа срібні волоконця,

І сяйво місяця над сонною горою,
І білий чар зими різдвяною порою,
І жайворонка спів над плугом хлібороба,
І радощі землі, що встав Ісус од гроба,
І журавлиний ключ, яким Господар Світу
Визволює весну, а замикає літо,
І чайки, чайки скниг, болочий від тривоги,
Що вивела діток край битой дороги.
І села, нашу міць, наш заповідник волі,
Захований в балках від ока злої долі,
І городи старі, відновлені чужими
І для чужих богів, хоч тужать за своїми.
Вкінці нехай слова веселою заграють
Про гарний мій народ — сумний в веселім краю.
Він, мов царівна та, наврочена Ягою,
Що спала сотню літ і встала молодою,
Так снав він літ шістсот, заклятий ворогами,
І молодим збудивсь, хоч був старий літами.

Роман Купчинський, нар. 24 вересня 1894 р. в Розгадові, пов. Зборів, Західня Україна. Від р. 1914 при УСС'ах на фронті в Карпатах, старшина. Брав участь у львівських боях. Автор текстів і мелодій багатьох стрілецьких пісень, воєнних, історичних, маршових, пластових, мисливських, любських, розвагових. Письменник і журналіст, голова Т-ва письменників і журналістів у Львові в рр. 1933-1939, автор багатьох поезій, драматичної поеми „Великий День” і трьох томів повісти „Заметіль”. Деякі пісні Р. Купчинського співано по всій Україні. І тут, на еміграції, чуємо не раз такі пісні Р. Купчинського як „Іхав стрілець на війноньку”, „За Рідний Край”, „Човен хитається серед води”, „Зажирились галичанки”, „Ой та зажирились Стрільці Січовії як Збруч-річку проходили”, „Засумуй, трембіто, по цілому світу, що зів'яло галичанам сорок тисяч цвіту” і ін. Помер Роман Купчинський в Нью Йорку в р. 1976 і похоронений на українському кладовищі в Бавнд Бруку. Залишив дружину Олену з Ходоровських, сина Юрія і доньку Тетяну. В-во „Червона Калина” в Нью Йорку видасть незабаром повний збірник пісень цього барда Українського Стрільцтва, про якого писав Микола Понеділок: „Його пісенну творчість народ наш всім серцем полюбив — і забрав її для себе”.

Панько Незабудько
ХОЛМСЬКІ УСМІШКИ

збірка гумористично-сатиричних оповідань.
Ціна з пересилкою — 3.25 дол.
Замовляти на адресу
ANATOL DEMUS
E. 940 18th Ave.
Spokane, Wash. 99203

В. Гаврилук

ПОЕЗІЯ БОГДАНА І. АНТОНИЧА

в англійському перекладі

Поезія Б. І. Антонича — одне з найпоказніших досягнень сучасної української поезії і в такому розумінні непересічне явище української національної літератури. Новаторські внески Антонича в українську поезію все ще не охоплені студійною аналізою. Поезія Антонича ще чекає на свою монографію.

З оригінальніших аналітичних есеїв, присвячених поезії Антонича, заслуговує на відзначення хіба те, що було вміщене у збірниках його віршів, виданих тут і в Україні, і те, що появилася тут у літературних альманахах та календарях і належить Святославу Гординському, Орестові Павлову та Богданові Рубчакові.

Очевидно, що патина часу, в деякому відношенні, позначилася на оригінальності антоничівської поезії, але це окреме питання в кожного автора, що відійшов назавжди з рідного середовища. Йдеться про те, що сучасна українська поезія, за винятком пропагандивного шаблону в українській совєтській літературі, збагатилася якісно і помітно оновилася, і що цього явища вже неможливо промовчати. В цьому процесі оновлення оригінальність поезій Антонича виконала свою літературну місію і в цьому саме її особливе значення.

А втім, поезія Антонича ще сьогодні діє міцним чаром своєї запашної автентичності, своїм цілинним поганством, якщо під цим неуточненим поняттям розуміти своєрідну расову характеристику нашого минулого. Поганський культ рідної землі цей поет, „хлопчина із сонцем на плечах” — вимарив з ясновидющою інтуїцією. Проникнення в метафору рідної мітології, якої досі ніхто з українських поетів не передав так оригінально, запевняє творам Б. І. Антонича тривалу живучість в нашій літературі.

В цьому році заходами двох членів т. зв. Нью-Йоркської групи, а саме редактора і видавця Богдана Бойчука та Богдана Рубчака, викладача Іллінойського університету в Чикаго, ентузіастів поезії Антонича, появилася дбайливо і чепурно видана вибірка перекладів його поезій на англійську мову американських поетів Марка Рідмона і Пола Німзера, при співпраці Богдана Рубчака, автора виданої минулого року поеми „Подорож з учителем”. Книжка вийшла

під заголовком „Сквер ов Ейнджелс” (Площа Янголів) — Селектит поемс.

Проникливою аналізою антоничівської поезії, навіяною тонким польотом уяви, під мотто відомої його фрази „Росте Антонич і росте трава”, може аж надто простенького гіда в гущину фразеології цього поета, починається студія Богдана Рубчака, що охоплює дванадцять сторінок друку. В збірці вміщено шістьдесят дев'ять поезій, поділених на шість розділів.

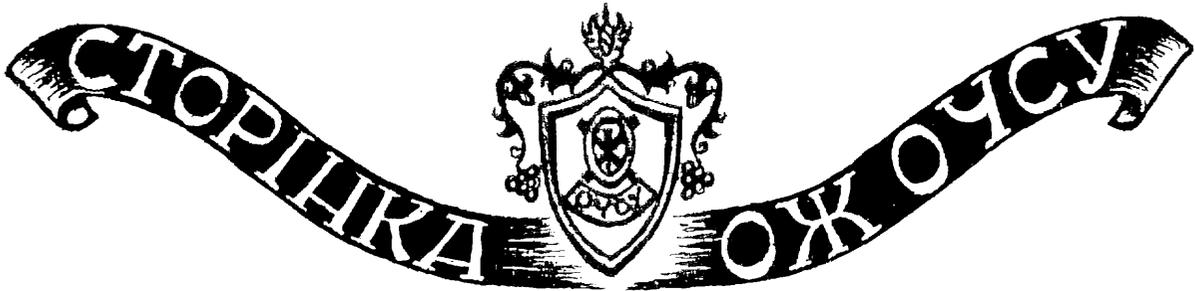
Твори Антонича перекладено за схемою „верлібру”, що в сучасній поезії європейського Заходу і Америки домінує і має багато прихильників. В деяких перекладах відчувається, так би мовити, спрощення співучої ліричності, такої притаманної нашій мові, якою перекладені, зокрема, славні антоничівські інтермеццо. У загальному в англійських перекладах вислів більше синтетизований, іноді статичніший і більше спрощений, зате додано тут щось таке, чого може й зовсім немає в Антонича, своєрідного конкретизування мітів антоничівської поезії. Відомо, що кожен перекладач шукає своєї власної методи, а найнедоладніші буквальні переклади.

На наш погляд, перекладачі цієї вибірки дали оригінальну версію одного з найскладніших явищ сучасної української поезії, а втім, ця версія цікава навіть для нашого читача, бо наводить на інтерпретаційні можливості його потужного словника.

Очевидно, багатше графічне оздоблення такого видання, наприклад, графікою мистця Гніздовського чи Гуцалюка, додало б дечого словникові Антонича. Розуміємо, що на таку тему можна снувати більше фантазмагорій видавничого зразка.

Видання, мабуть, піонерське і хоч би вже тому заслуговує на серйозніше відзначення в нашому видавничому русі. До збірки увійшли переклади, друквані в американських журналах „Граніт”, „Сенека Рев'ю”, „Піквод”, „Антиох Рев'ю”, „Коттонвуд Рев'ю”, „Мундус Арціярюм”, як публікація перекладів з світової поезії під числом три у в-ві Артис у Мічигені.

На звороті обкладинки вміщені англійською мовою життєписні дані про Б. І. Антонича.

Оксана Керч

ПОКЛІН ГЕРОЇЧНІЙ МАТЕРІ

Щоби вам не судилась найтяжча судьба.
Найстрашніша клятьба — полюбити раба!
(Іван Франко)

Лиха історична доля поклала на неї важкий камінь і вимагала мужности на право життя. З тим призначенням вона разом з чоловіком зберегла і передала дітям мову, пісню і пам'ять про чесний рід.

Рівність її з чоловіком справіку була однією з великих українських традицій. В безпросвітніх буднях вона часом навіть брала верх над чоловіком і несла моральну відповідальність за честь свого роду, отже й за гідність свого народу.

Цілими лихоліттями змушена сама виховувати, а то й утримувати дітей, українська жінка була хоронителем духової стійкості більшою мірою, як чоловік, що носив на собі рани та болі поразки, чумакував, бурлакував та блукав по світу... Биті шляхи йому заростали тернами, і доля стелила йому стежку на чужину...

Суха і чорна від праці, бита, але не зламана долею, вона висміює покручів, що пнуться в пани і зневажає малодушних, що в лакістві нещасному гублять своє обличчя. Зціпивши зубу, вона відвертається від хліба, якого не зробила: „ми бідні, але чесні”.

Давні греки та римляни символізували в образі жінки силу левиці, яка всім своїм єством прагне до перемоги.

Образ її, юної, вродливої і відважної, революційна Франція поставила на барикадах, освятила як свій національний прапор і дала йому ім'я Воля.

Її постать перейшла до молоді Америки, яка над темними віками рабства та розбою поставила статую Свободи для країни, де люди можуть дихати на повні груди... Наш геніаль-

ний Тарас Шевченко оспівав її велике, особисте горе в символах Катерини, Оксани, Марини, Наймицьки, Відьми, Сліпої, Лілеї, Тополі і аж до святої Богоматері Марії, що знесла найбільше страждання...

Не випадково наш нарід дав найбільшу поетку світу — Лесю Українку. Не випадково знаменита артистка Марія Заньковецька була рівночасно свідомим і успішним борцем за українську культуру. Не випадково українські жінки були вояками регулярних і повстанських армій.

Нині українська жінка живе в умовах незвіданої ще людством неволі.

„Жінка в колгоспі — велика сила”. Цей афоризм великого циніка Сталіна зформував фактичний стан жіночої „рівності” в советській рабській дійсності. Та „рівність” обернулася потворною гримасою проти неї, фізично слабкої, виснаженої і обтяженої сім'єю... Війна закріпила жінку на ще важчих роботах, зробила її вдовою...

Росли роки, росло твоє чекання,
Печаль смоктала радощі твої.
І над твоїм розстріляним коханням
Скажено глузували солов'ї.

(Василь Симоненко)

Хтось нагадує, що її покликання — материнство. Алеж для того, щоб мати дітей, треба бути закоханою, щасливою. А для того, щоб виховувати дітей, треба мати що передати їм у спадщину. Хіба може вона в тих умовах зберегти рідну мову, звичаї, традиції, що віками розвивались як вираз національного обличчя народу? На селі вона тепер чи не єдина моральна сила, що материнським інстинктом тримається якогось ладу в світі, де „чоловіча плоть”

так здеморалізована пияцтвом і так заангажована сучасною ідеєю легкого хліба . . .

Над її хатою зі свистом і ревом проносився технічний поступ. Але, Боже мій, чому той поступ несе людям полегкість і достаток, а від неї забирає і хліб і дітей?

Опиваються сини і внуки, п'ють і опускаються дочки і стають чужими. Виснажена болем утрат і працею, засушена самотою, не йде вона за голосом любови до життя і мудрістю продовження роду. Чи варто народжувати для сучасного світу дітей? Одна, дві дитини на сім'ю — це вимирання народу.

Диво, що на такому тлі, описаному з різкою щирістю одним з найвидатніших сучасних письменників, Євгеном Сверстюком, який за своєї праці з ділянки літературної критики та психології вмирає в жакливій Потьмі — вириваються святоїванськими вогниками незрівнянні поетки, мисткині, вчені, а то й звичайні українські жінки, які голосами своїх душ навівають жах і тривогу большевицькій Москві. Голос їхніх пісень здається московським сатрапам сильнішим за труби, що в біблійні часи розвалили Єрихон.

І Василь Симоненко і Євген Сверстюк піднесли сучасну українку до символу цілої нашої Батьківщини. У часи татарських набігів та ясиру жінка мала запліччя, козацьке військо. Нині сини України караються розкидані по всьому світу чи як охоронці далекосхідних кордонів, чи на вічно мерзлому Охотському морі, чи під палючим сонцем Африки, чи в підводних човнах, що шпигують береги Америки. Лише не там, де їхні матері, жінки та діти. В Україні жінка — одна проти смертельного ворога, безборонна. А все ж ні материнська туга, ні біль розлуки, ні натиск ворога не ламають її духа. Вона терпить, вона тужить, але не кориться.

Не снилась і Шевченковим героїням доля сучасних жінок і дівчат в Україні. Не снилась і геніальній подвижниці Лесі Українці. Не приходить, мабуть, і нікому в світі.

„Палат тих, а тюрем!“ — дивувався Шевченко. Між отими розкішними палатами, збудованими на кістках сучасних козаків, та між тюрмами, яким немає ліку, ворухатся і не дають забути про своє існування голосними протестами жіночі постаті, що вбивають ворожий спокій промінням ліричних рядків, революційними піснями, маніфестаціями.

На цьому кінці світу — ми. Чи тільки в День Матері згадуємо тих що для себе залишили мук, смерть та поневір'яння в ім'я найвищої любови? Чи можемо спокійно жити, знаючи, що найкращі з нас — там? Що найкращих з нас мордують, засилають, вбивають? Чи може бути в наших душах місце на пустоту жіночих вигадок, таких поширених в країнах добробуту? Є в нашій спокійній, ситій дійсності багато клубів, товариств, організацій, навіть з революційними назвами, іноді з таким же статутом, є багато діячок, яким здається, що ми ще не все досягнули, що нас ще не в усьому „зрівняли“ . . . Ми їздимо на конференції і за американками повторюємо беззмстовні фрази про якесь мітичне поневолення, але немає досі одноцілої постави жінок, що стали б в обороні своїх сестер. Шістдесят років минуло в безнастанних поразках, упадкові органічних сил народу, а ми й досі цього не взяли до серця. Не уявили потреби не протиставлення урядам, ідеологіям, революціям, а потреби спосности в протесті проти винищування субстанції нашого народу, продовжувача роду українського. Грізне мemento мусить нас з'єднати для тієї боротьби за субстанцію, де б вона не прижилась, — в Україні, на еміграції, засланнях. Коли важко нам створити всенародне об'єднання в організації, то об'єднаймося в ідеї: „Б'є дванадцята година! Українська людина в смертельній загрозі!“

Ми складаємо наш доземний поклін українській героїчній жінці — матері, дружині, дівчині, що віддають своє життя повсякденно за друзів. Щорічним Святом Матері складаємо поклін тій матері, діти якої гинуть, а вона героїчним зусиллям стримує сльози, щоб не пошкодити „загальній справі“. Загальна справа мусить бути і нашою справою — нас, вільних, багатих і незалежних жінок у світі. Загальна справа є осередньою точкою Організацій Визвольного Фронту.

Хай скептики, хай ті, що з піною на устах заперечували існування й боротьбу УПА, хай ті, що вважають демократію та вселюдські ідеали чимсь, що врятує нас від жорстокого поневолення, зневажають нас, скромних жінок, відданих отій „загальній справі“. Прийде час, коли вони зрозуміють, чому на нашому прапорі виписана боротьба за чотири свободи так, як спізнено й нерадо схилили голови перед ге-

роїчною боротьбою УПА та її легендарним генералом Тарасом Чупринкою.

Складаючи доземний поклін героїчній жінці України, ми гордимось тим, що є членами Об'єднання Жінок ОЧСУ, які „загальну справу” мають у серцях.

Віримо, що ця справа стане справді загальною, бо ж не дарма жінки співають і тут пісню: „Краще стоячи вмерти, як в неволі жить”, як співали героїні Кенгіру.

Відаючи поклін героїчній жінці України, згадаймо, зокрема, з пошаною достойну, хоч тиху й непомітну, Наталю Березинську-Шухевич, дружину Головного Командира УПА Тараса Чупринки, матір Юрія Шухевича та виховницю його діток, згадаймо дружину командира УПА-Північ Ростислава Волошина-Павленка, Ганну Левицьку Волошин, котрій під час постою в лісі при грудях замерзла дитина, згадаймо дружину полк. Грицяя-Перебийноса, — згадаймо тих, що пройшли пекло советських тюрем і концтаборів, героїчних Катрю Зарицьку-Сороку і її матір п. Зарицьку, Дарку Гусяк і Галину Дидик, згадаймо Оксану Мешко, колишнього політв'язня і матір Олеся Сергієнка, згадаймо тих, що й зараз ув'язнені коротають свій вік у комуно-московській неволі, як хворюча Ірина Стасів-Калинець, дружина Ігоря Калинця і матір Дзвінки, Ірина Сенік. Згадаймо тих безчисленних українських жінок, що в обороні святої справи України не схилилися перед ворогом. У наших молитвах до Всевишнього випрошуймо для них сили й витривалості, а в наших резолюціях піднесімо наш голос для їхньої оборони й моральної допомоги.

РІЧНІ ЗАГАЛЬНІ ЗБОРНІ ВІДДІЛУ ОЖ ОЧСУ В НЬО ЙОРКУ

12-го березня ц.р. відбулися у власній домівці Річні Загальні Збори Відділу ОЖ ОЧСУ в Нью Йорку.

Пані Марія Лозинська, уступаюча голова Відділу, відкриваючи Збори, привітала присутніх членкинь Відділу, представників організацій та гостей. Всі присутні відмовили молитву, просячи Господа Бога сили для праці на громадсько-суспільній ниві.

Зборами провадила Ділова Президія в складі: голова — пані Марія Нестерчук, культурно-освітня референтка Головної Управи; заступниця — па-

ні Юлія Купчинська; секретарка — пані Олександра Грицков'ян.

П. Марія Нестерчук привітала Збори від Головної Управи ОЖ та від Відділу в Асторії, де вона є головою. Від 2-го Відділу ООЧСУ одержано писемний привіт, який прочитав представник ООЧСУ пан Степан Вітренюк. Від Товариства кол. Вояків СУМА п. Богданна С. Чарторійська. Від Осередку Діяльності ТУСМ одержали писемний привіт.

Секретарка Відділу п. Марія Твердовська у своєму звіті подала, крім кореспонденції з Головною Управою, членкинями та українськими установами й організаціями, листування з сенаторами й конгресменами. Вислано лист до Папи Павла VI в справі Патріярхату: до Швейцарії, до Комісії Прав Людини при ООН в справі переслідування українських інтелектуалістів; вислано телеграму до Ватикану в справі приїзду патріярха Сліпого до Америки на Евхаристійний Конгрес у Філадельфії.

Крім секретарки звітували: фінансова — п. Людмила Костик, організаційна — п. Марія Василик і пресова — п. Богданна С. Чарторійська.

Пані Марія Лозинська у своєму звіті сказала, що зорганізування Об'єднання Жінок ОЧСУ себе вповні виправдало. Відділ тісно співпрацює з Об'єднаним Комітетом УККА великого Нью Йорку, має свого представника в Комітеті Будови Церкви св. Юра, бере активну участь у громадсько-суспільній праці. Під час святкування 200-ліття Америки 4-го липня 1976 р. Відділ влаштував кіоск, де численні американці купували вареники та печиво, а при тому розпитували про Україну, бачачи на наших панях вишивані блузки. 14-го травня 1976 р. під час Українського Фестивалю, влаштованого Об'єднаним Комітетом з нагоди 200-ліття Америки та 100-ліття українського поселення, Відділ мав свій столик з виставкою вишивки, різьби, кераміки та видані ОЖ ОЧСУ медалі кн. Ольги, тризубці, прапорці. Членкині збирали підписи під петиціями в обороні української Церкви переслідуваної комуністичним урядом.

Відділ влаштував ширші сходини, присвячені пам'яті Івана Франка, ширші сходини, присвячені 35-літтю Акту 30-го червня. Крім того Відділ влаштував різдвяний та великодній базари і різдвяну просфору. Відділ зайнявся підготовою Річної Конференції Головної Управи ОЖ, що відбулася 12-го грудня 1976 р., головно господарчою частиною, і підготував ялинку на балконі будинку ОУ-ВФ, яка була присвячена дітям українських політв'язнів.

Пані Олександра Грицков'ян, голова Контрольної комісії дала внесок уділити абсолюторію уступаючій Управі, який прийнято одностайно.

Номінаційна комісія в складі — п. Стефа Бартко, п. Богданна С. Чарторійська та п. Стефа Чорна, подала список кандидатів до Управи Відділу на наступну каденцію, який перейшов без змін. До

Управи Відділу вибрано: голова — Дарія Степаняк, заступниця голови — Стефа Бартко, секретарка — Марія Пенджола, фінансова — Наталія Хомут, організаційна — Анна Кульчицька, культурно-освітня — проф. Павлина Андрійко-Дончук, пресова — Богданна Сидор-Чарторийська, суспільна опіка — Стефа Чорна, Ірина Жовта, імпрезова — Катерина Плішак, господарча — Софія Когут, прапороносці — Меланія Коханська, Марія Мачула, Марія Грицьков'ян; вільні члени — Марія Гусак, Людмила Костик, Ніна Пиль, Параскевія Кузьмович. Контрольна комісія: голова — Марія Лозинська, члени — Марія Василик, Марія Твердовська, Олександра Грицьков'ян, Дарія Кіра.

Новообрана голова пані Дарія Степаняк подякувала за довіря і закликала референток Управи та всіх членкинь до активної співпраці.

Збори закінчено відспіванням „Не пора”.

Після Зборів членкині частували гостей кавою та домашнім печивом.

Присутні із захопленням оглядали нову домівку ОЖ, влаштовану модерно й зі смаком завдяки пані Марії Твердовській, фінансовій референтці Головної Управи.

Богданна Сидор-Чарторийська

КІНО І ТЕЛЕВІЗІЯ

ЯК ТВОРЯТЬСЯ ФАЛЬШИВІ МІТИ

Співробітник „Енквасру” аналізує п'ять найбільш популярних американських фільмів, які перевертають історичні факти і витворюють, особливо у юних і довірливих глядачів, фальшиві уявлення.

Такі фільми як „Коріння” (Roots) і „Тейл Ганнер Джов” витворюють у американського глядача неправдивий погляд на історію, бо продюсери більш заінтересовані в расових проблемах, як історичних фактах. Наприклад, у фільмі „Коріння” всі білі власники рабів зображені, як жорстокі, злісні і безпощадні люди, дарма, що були також чорні рабовласники. Д-р Леон Гур з Центру Заанансованих Студій при Університеті в Маямі твердить, що це не відповідає правді. „Проте, — каже він, — це ніяк не виправдує рабства, як такого”.

Д-р Філіп Куртін, професор історії в Джонс Гопкінс університеті заявляє, що „Коріння” відображає всіх добрих людей як чорних, а всіх білих як злих і підступних. Це збуджує серед муринів почуття расової ненависті до білих. Юні глядачі неспроможні відрізнити правди від фальшу, який їм підносять продюсери.

Другий приклад фільм „Тейл Ганнер Джо”, базований на біографії сенатора Джозефа МекКарті. В тих часах комуністична партія була в ЗСА поза законом, і на цій підставі осіб, які признавалися в приналежності до компартії, звільняли з роботи. Тепер в цьому фільмі цих осіб представляється як

героїв, а МекКарті як „мисливця за відьмами”, від рук якого падали невинні люди.

Перевертаючи історичні факти, в фільмі „Місселе ов Октобер” Джона Кеннеді показано як сильного й рішучого лідера під час кубинської кризи 1962 року. „Що відбувалося в Білому Домі протягом цього періоду ніхто в точності не знає, — твердить д-р Гур. — Існують 15 різних версій, кожна з яких залежить від точки зору, на якій стоїть оборонець тієї чи іншої версії”.

Д-р Гур критикує також фільм про рейд ізраїльців на Ентеббе летовище в Уганді („Перемога в Ентеббі” і „Рейд на Ентеббі”). Обидва — твердить він, неточні, бо продюсери не одержали докладних інформацій від урядових чинників з усіх аспектів тієї операції. Те, що ми бачимо — романтизована й фантастична версія того, що сталося”.

З НОВИХ СОВЕТСЬКИХ ВИДАНЬ

СОВЕТСЬКА ВЛАДА „ПРОСТИЛА”

Довга серія „антибандерівських” романів поповнилася черговим соцреалістичним твором Георгія Холопова „Довгий шлях повернення” (1976). Тут мова про долю-недолю Фесюка, який, після тридцяти трьох років поневірянь по концтаборах і мандрувань з міста до міста, повертається на рідне Закарпаття, „спокутувавши свій гріх перед родиною”. Він боїться зустрічі з рідними і сусідами, не знаючи, як зустрінуть вони колишнього „бандита”. На автобусовій зупинці розглядається на всі боки. На дверях своєї хати бачить колодку і записку: „Ключ під сходами”. Сина і невістки вдома немає. Фесюк заходить до хати і випиває склянку горілки з пляшки, яку привіз, щоб відсвяткувати з рідними своє повернення. Враз — брязк! — і у вікно влітає камінь: це сільська молодь так зустрічає колишнього бандерівця.

Старики, які вже відпокутували свої „гріхи”, розповідають Фесюкові, як багато та щасливо живе тепер совське село, і радять йому піти до голови колгоспу попросити якоїнебудь роботи, щоб почати „нове життя”. Після довгих вагань Фесюк іде до управи колгоспу і тут зустрічає його голову, як рідного брата. Пропонує працювати на будові школи. „Моя професія — ось сокира, — радісно заявляє Фесюк. — З нею я почувую себе людиною. Якщо треба почну працювати хоч зараз”. Фесюк починає роботу на будові школи і родина „прощає” йому всі його колишні „гріхи”.

Ця наскрізь фальшива книжка жадної мистецької вартості не має і написана з тим розрахунком, що молодий читач повірить авторові, що героїчна боротьба, яку провадив український народ під час і після Другої світової війни, була інспірована німцями, „буржуазними націоналістами” та їхніми прислужниками. І так на полицях сільських бібліотек появилася чергова бездарна фальшивка.

В. Д.

ОСТАННІ СЛОВА СЛАВЕТНИХ ЛЮДЕЙ

Журналіст Артур Голден на підставі свідчень людей присутніх при смерті славетних особистостей наводить їх вислови перед тим, як відходили вони у вічність. Деякі з них вітали смерть з радістю, деякі зустрічали її як конечність, але більшість чекали на свій кінець зі страхом.

„Господи, спаси мою бідну душу!“ — шепотів визначний американський письменник Едгар Аллан По перед тим, як смерть запечатала навкіи його уста.

Останніми словами Чарлза Дарвіна, британсько-го геніяльного ученого, творця теорії еволюції були: „Я не боюся вмирати“.

Карл Юнг, славний швейцарський психолог, вмираючи, сказав до свого сина: „Допоможи мені встати з ліжка. Я хочу востаннє подивитися, як заходить сонце“.

Письменник Марк Твейн, очевидно, непевний був, що чекає на нього після смерті. Звертаючись до своєї дочки Клари, він промовив: „Прощай! Якщо ми зустрінемося...“

Світової слави винахідник Томас Едісон помирав, будиши певний, що він уже бачить потойбічний світ. Його останні слова були: „Як там чудово“.

Можливо, що лавреат нобелівської нагороди, американський письменник Сінклер Льюїс бачив щось подібне, що й Едісон. Помираючи, він прошепотів: „Там — сонце!“

Тяжко страждаючи перед смертю, американський автор Вашингтон Ірвінг з полегшею сказав: „Нарешті — кінець!“

Для відомого фільмового продюсера Геррі Ко-на смерть була жахливою перспективою. В останній хвилині свого життя він простогнав: „Це — дуже тяжко... Це — дуже тяжко...“

Оскар Вайлд, ірландський поет, який останні роки свого життя жив на гроші, позичені від своїх друзів, перед смертю зітхнув і сказав: „Я не мав засобів до життя“...

Американський проповідник і реформатор Генрі Ворд Бічер твердо вірив, що по смерті чекає на нього не вічна темрява. Коли Бічер спокійно доживав свої останні хвилини, він сперся на лікті і промовив до присутніх: „А тепер починається містерія“.

ВИСОКА ЦІНА ТЕРОРИЗМУ

Недавнє масове скоплення закладників фанатиками-мусульманами Ганафі у Вашингтоні коштувало американським податковцям 750.000 доларів. Щоб не повторилася ця безглузда афера, держава має витрачати понад це щороку 500.000 дол. на охорону урядових будинків. Значна частина витрат, спричинених напасниками, припадає на оплату поліції, пожежників і агентів ЕфБіАй, які стояли безрадно 38 годин під час облоги приміщення жидівської організації Б'най Б'рит і мусульманської головної квартири.

12 заарештованих осіб заявили, що вони невинні, і додаткові кошти податковців підуть на оплату суду присяжних.

Шкоди, заподіяні фанатиками в захоплених ними трьох будинках, становлять 250.000 дол. Кошти лікарської обслуги — десятки тисяч доларів. Секретар Мусульманського Центру заявив кореспондентам: „Але ніякими грішми не оплатити моральної шкоди, завданої бандитами, які хотіли помститися на своїх невинних братах. Вони цілий час стояли над нами з націленими на нас пістолями“.

24-літній радіореporter Моріс Вілліамс був брутально заморожений терористами.

„САМОГУБСТВО ЗАХОДУ“

Автор цієї книжки Джеймс Бернґем, що вийшла в 1964 р., але й досі не втратила своєї актуальності, переводить глибоку аналізу значення й призначення лібералізму, зокрема американського. Д. Бернґем — відомий автор, лектор і коментатор поточних політичних подій, колишній професор філософії Нью-Йоркського університету, виступав з лекціями в багатьох університетах включно з Гарвардом, Єйлом, Принстоном, Карнегі Інститутом Технології і Вісконсіном. Він кілька разів об'їздив довкола світу і брав участь у численних міжнародних конференціях, зокрема в конференції Антикommуністичної Ліги Азійських Народів. Він був засновником Конгресу Культурної Свободи, директором Вільного Університету Європи і редактором „Нешенел Рев'ю“ від часу його заснування. Бернґем є консультантом і дорадником численних військових і урядових організацій.

Він є автором книжок „The Managerial Revolution“, „The Machiavellians“, „The Struggle for the World“, „Containment or Liberation?“ і ін.

„Самогубство Заходу“ — третя книжка Джеймса Бернґема, в якій він характеризує модерну еру. В 1941 р. у книжці „The Managerial Revolution“ він подає першу аналізу соціальної революції наших часів. Книжку „The Struggle for the World“, що вийшла в 1947 р., він присвячує холодній війні.

В книжці „Suicide of the West“ Джеймс Бернґем переконливо доводить, що лібералізм є ідеологією самогубства Заходу.

Західня цивілізація, — пише він, — занепадає від 1917 року і остаточно зникне наприкінці цього століття, якщо в її характері не заїде радикальних змін.

Причина занепаду криється не в зовнішніх силах, не в бракові матеріальних ресурсів, а в недостатці волі до життя, в самогубчій тенденції.

Лібералізм — конгломерат ідей, — пише Бернґем, — невпинно просочується і опановує політику Америки, від якої залежить бути чи не бути західній культурі.

Ідеї лібералізму не тільки неспроможні відвернути небезпеку занепаду Заходу, але й умотивовують та оправдують цей занепад.

Ніхто з американців не сміє цього ігнорувати.

ЗА СОВЕТСЬКИМИ ДЖЕРЕЛАМИ

„ОДИН НЕ З П'ЯТНАДЦЯТИ, А З ДЕСЯТИ
МІЛЬЙОНІВ...”

В. Шпилюк не відкриває Америки, коли у виданій у Львові російською мовою книжці „Межреспубликанская миграция и сближение наций в СССР” твердить, що „зближенню” націй сприяє міграція населення з республіки до республіки, яку всіляко заохочує і підтримує совєтський уряд, творячи „єдиний радянський народ”. Про цю книжку, що вийшла в 1975 році, пише журнал „Жовтень”, подаючи, що ця міграція в останніх роках дещо зменшилася: „Якщо в 1939 році в міграції брало участь приблизно 15 млн. чоловік, що складало на той час 8,8 відсотка населення СРСР, то в 1967 році мігрувало тільки 10 млн. чоловік (4,3 відсотка населення).

Ці 15 мільйонів нагадують нам назву книжки про концентраційні табори в СРСР „Один з п'ятнадцяти мільйонів” М. Приходька, бо тоді, в сумнопам'ятному 1939-му було каторжан власне стільки. Тепер же, пишучи книжку про рабовласницьку російську імперію, треба „віддати справедливість” її уявній „демократизації”, — з якої так тішаться „західні архітекти розрядки”, — і назвати книжку про всілякі Яваси, Владіміри й „психушки” Сербського — „Один з десяти мільйонів”. „Лібералізація”, як бачимо, чимала: було 15 млн. каторжан-невільників, а тепер, виходить, тільки 10.

Відповідь, яка подібна до кпинів

Дуже дивну відповідь дала редакція газети „Вісті з України” на конкретний запит читачів: „Як живе совєтський селянин, що одержує?”

Відповідь, дана в статті „Доходи колгоспника”, наводить усе в відсотковому відношенні, не даючи ані однісінького числа з чим би можна було порівняти ті „оптимістичні” відсотки. Газета пише: „Середньомісячна оплата праці в колгоспах з 1965 по 1975 рік зросла вдвічі, наблизившись до рівня заробітної плати працівників державних господарств, яка, в свою чергу, за цей час так само підвищилась у 1,8 раза. За п'ять років — з 1971 по 1975 рік — заробітна плата робітника і службовця країни зросла в середньому на 20 відсотків, а оплата праці колгоспників — на 25 відсотків”. І далі, знову не даючи жадної конкретної суми, обіцяє газета, немов би потішаючись з наївності своїх читачів, що у десятому „народно-господарському п'ятиріччі (1976-1980) „доходи колгоспників заплановано підвищити в середньому на 24-27 відсотків”.

Чи читачів така відповідь може задовольнити? І варто запитати редакцію газети, чи все ще два мішки картоплі коштують у „колгоспному раю”

95 карбованців, при місячному заробітку теж 95 карбованців?.

За що Москва не погладить по голові „Жовтень”

Між кількадесятьма короткими вітками Пресслужби „Жовтня”, цього львівського журналу, знаходимо „крамольне” твердження редакторів про відносну „молодість” російської культури

Хоч воно сперте на твердженні москвича-науковця В. Познанського, редакторам „Жовтня” слід сподіватися прикрощів.

Тут, пишучи про книжку цього автора „Нарис формування російської національної культури”, яка вийшла в Москві у 1975 році у Видавництві „Мисль”, цитується дефініція Познанського, що таке національна культура: під терміном „національна культура” розуміють культуру нації, як спільності людей, яка складається в ході виникнення, формування й укріплення капіталістичного ладу, спільності, пов'язаної буржуазними, а не фєвдальними відносинами”. Виходячи з цього положення, Познанський твердить, що до російської національної культури не слід зараховувати ні „Слова о полку Ігоревім”, ні архітектури Києва, Новгороду і Володимиро-Суздальської Русі до монгольського періоду, ні живопису Андрея Рубльова, Діонісія та інших великих мистців середньовіччя, бо „фактично формування російської національної культури почалося тільки з XVII століття”, — пише „Жовтень за Познанським, не знаючи, яку страшну „сресь” сказав Познанський, а журнал повторив про „древнюю матушку Руссю” і її ще „древнейшую” культуру.

„Давні школи в Галичині”

Журнал „Жовтень” пише про „Давні школи Галичини”, що їх появу слід пов'язувати з кінцем XVIII ст. І так уже в 1817 році в самій Самбірській окрузі були відкриті школи в Бабині, Стрільбичах, Лішні, а в 1818 році в цій же окрузі засновано 18 таких шкіл, зокрема в Бітлі, Либохорі, Яблінці, Сільці, Стебнику і в Нагуевичах. Деякі з цих ранніх шкіл, напр., у селі Доброчині, Сокальського району, ще й досі використовуються як школи, подас „Жовтень”, пишучи, що збережені давні школи мають велику наукову цінність для відтворення картини організації навчального процесу в минулому, для вивчення історії школи. Журнал уважає, що „типові, цінні з мистецького боку давні шкільні будинки слід узяти під охорону держави на місцях. Кілька ж таких давніх шкіл буде перевезено й надійно збережено в музеях просто неба, що створюються в Києві, Львові, Переяславі-Хмельницькому.”

Алеж чи будуть вони там „надійно збережені”, чи навпаки — згорять при наступному погромі українського мистецтва?

**„Жовтневі” не спиться через „клятих”
націоналістів**

В добі „глобального протиборства між соціалізмом і капіталізмом” особливого значення в совєтах надається „ідеологічній диверсії”, яка йде з закордону, тобто писанням „буржуазних ідеологів”, які намагаються „дискредитувати марксистсько-Ленінське вчення” і „соціалістичний лад”, — пише львівський комуністичний журнал „Жовтень”, офіціоз Спілки Письменників України в статті Михайла Швагуляка „Хто є хто!”

Автор статті бере під розгляд три праці, написані протягом останніх років в Україні, в яких підано „нищівні критичні” ідейні та політичні засади українського буржуазного націоналізму, а саме: книжку В. Євдокименка „Критика ідейних основ українського буржуазного націоналізму”, Ю. Римаренка „Буржуазний націоналізм та його 'теорія' нації”, М. Варварцева „Буржуазно-націоналістична пропаганда на службі антикомунізму”. Носіями всіх тих „шкідливих” ідей є, на думку М. Варварцева, також „зарубіжна українська церква та буржуазна інтелігенція”, певна частина української еміграції і „буржуазний та дрібнобуржуазний прошарок української етнічної групи”.

Особливо докладно, — пише дописувач „Жовтень”, — розкриває еволюцію ідеології та політики націоналізму книжка В. Євдокименка, в якій чільне місце приділяється постаті Дмитра Донцова: „Український буржуазний націоналізм керувався теоріями Дмитра Донцова, одного з головних ідеологів націоналістичної контрреволюції. Усі теоретичні розмірковування Донцова були підпорядковані одній меті — відокремлення України від Росії і забезпечення неподільного панування над народом національної української буржуазії”, а теоретичне обґрунтування цієї програми черпалося з „найреакційніших” філософських і соціологічних теорій — суб'єктивного ідеалізму, волонтаризму, агностицизму, релігії і іраціоналізму, — пише „Жовтень”.

Друга обговорена в статті книга, Ю. Римаренка, займається критикою „ідеологічних та містичних розмірковувань” націоналістів, які в той спосіб прагнуть, на думку Римаренка, „довести винятковість української нації, роздути націоналістичну гістерію, послабити єдність радянських народів, об'єднати в єдиному національному організмі експлуататорські верстви й трудящі маси”.

**І в охороні пам'яток культури той самий принцип:
„лови злодія”.**

Особливо турбується „Радянське Право” долею індійських національних культурних цінностей у статті „Кримінально-правова охорона пам'яток культури”, „по-хижацькому вивезених в імперіялістичні країни”.

Журнал пише: „Так, за три роки з індійських стародавніх храмів, музеїв і історичних пам'яток зникло 2182 твори древнього мистецтва, лише п'ята частка з яких була виявлена і повернута на своє місце, решта осіла в музеях і картинних галереях США та інших імперіялістичних країн”.

Як знаємо з „Хроніки Опору” і інших джерел, доля українських стародавніх пам'яток є ще сумніша, бо Москва не віддає в Україну навіть однієї п'ятої частини загарбаних українських пам'яток. І це діється не три роки, але триста.

І ще одне. Вивезені з Індії, — що звичайно не гаразд, — пам'ятки мистецтва у всіх музеях світу подається, як мистецтво індійське, а скарби України, загарбані ненажерливою Москвою, фігурують і в СРСР і закордоном, як російські.

Колгосп „Росія”

В Україні є таке село, що зветься Жердя. В тому селі є колгосп, що зветься „Росія”. Пояснюючи вибір цієї назви для колгоспу, — київська газета пише: „Доля кожного жердівця тою чи іншою мірою пов'язана з Росією, з її людьми. Ось чому, коли зайшла мова про вибір назви для колгоспу, двох думок не було. Назвали колгосп — „Росія”.

Яка влучна назва! Адже колгосп — це панщина, невільнича праця й каторга для селянина. А що все це принесено з „багна гнилого на краю Європи”, як назвав влучно Росію Іван Франко, то назва „Росія” найбільше пасує до колгоспу.

Понад 20 тисяч бандур

Московська „Правда” пише про чернігівську фабрику музичних інструментів, яка випустила вже понад 20 тисяч бандур. А ось в останньому часі з далекої Австралії прийшло незвичайне замовлення: виготувати партію бандур. „З цієї країни ми ще не діставали подібних заяв — сказав головний інженер підприємства М. Дідух, — хоча з закордонними замовцями фабрика має діла давно”. „Бандури, зроблені на цій фабриці, звучать в тисячах гуртків художньої сомодіяльності, на сценах театрів, достойно репрезентують самобутнє мистецтво українських кобзарів за кордоном”, — пише „Правда” і коротко переповідає процес виготовлення цього інструмента від „безформного шматка дерева”, з якого видовбують корпус, до доведення бандури „до голосу”. На фабриці також виготовлено „новинку” — удосконалену й унікальну бандуру, що звучить „як ціла оркестра”.

П. Орлянська

**СКЛАДАЙТЕ ДАТКИ
НА
ПРЕСОВИЙ ФОНД „ВІСНИКА”**

Ярослав Гриневич

ЧИ “ДОРОГА ДО НІКУДИ”?...

Це — заголовок книжки Щесняка і Шоти, яку видало у Варшаві в 1973 р. Міністерство народньої оборони і де мова про дії УПА та становище до неї польських політичних і військових чинників. Книжку цю Москва заборонила для продажу. Тим то цінною є стаття Я. Терещука п. з. „Дивовижний ребус польських фальсифікаторів”, в якій обговорюється зміст цієї книжки. Стаття міститься у кількох числах місячника „Визвольний Шлях”, що появляється в Лондоні, в р. 1976, а її зміст такий багатий, що варто з нею не лише познайомитися, а й видати її окремою брошурою.

„Дорога до нікуди” — звучить дивно, однак бувають положення, які виправдують цей зворот, — от хоч би коли зустрічаємо на шляху напис: „Dead End”, тобто далі немає дороги.

Питання польсько-українських взаємин гостро актуальне. Говориться і пишеться на цю тему чимало. В останньому часі появилася у „Сучасності” стаття Богдана Осадчука п. з. „Швидким кроком по світу”, на яку я дозволив у щоденнику „Америка” з 8 січня 1977 висловити свої погляди у статті „Чи не зашвидкою ходю?”

В лютому 1977 р. в цьому ж місячнику появилася стаття Івана Смолія п. з. „Про підстави польсько-української співпраці”. Стаття багатуща на зміст, хоч викликає може дещо хаотичне враження — тема польсько-українських взаємин надто широка, щоб заходити в епізоди й накопичувати приклади. Автор статті торкається українсько-польських культурних і економічних зв'язків. Він говорить про конфронтацію Юзефа Лободовського, автора численних писань подекуди прихильних до українців, з Олександром Солженіциним.

Істотною думкою І. Смолія є не лише питання співпраці, але навіть дружби поляків з українцями. Він наводить вірш Ліни Костенко: „Що кому до того, же ми так кохами” і вірш М. Рильського зі збірки „Далекі небосхили”. Однак, пише, що для протиукраїнських ресантиментів дозволено польським письменникам писати проти УПА на Лемківщині, про українські „банди”, бої польської армії з „бандерів-

цями”, із значною дозою ненависти і з плямуванням противника.

Іван Смолій вичислює у своїй статті персонажі з української сторони, які обізнані з станом українсько-польської проблематики, зокрема Прокопа, Гайваса і ін. А далі зазначає: „радянська і русифікація Польщі відбувається сьогодні швидкими темпами, відбираючи від Польщі поступово атрибути незалежності й затруюючи її духовий організм так добре відомою українцям „московською блекотою”.

Ерго — поляки повинні стати союзниками українців, бо „в українцях поляки знайдуть „у новій дійсності” добрих партнерів з широкими зв'язками і виробленою позицією між поневоленими народами, із зорганізованим ядром опору і великим досвідом діяння в радянській дійсності.”

Іван Смолій для кращої аргументації своїх поглядів наводить думки „Львів'янина”, вміщені у статті „За приязнь і дружбу між нашими народами” („Сучасність”, січень 1976), де сказано: „Саме життя подиктувало зближення між поляками і українцями, бо, крім русифікації Польщі, яка поступає швидким темпом, чигає на Польщу німецький ревізіонізм. Отже, пора забути давні кривди й шукати спільно нових шляхів для порятунку. А спілка українців і поляків творить 80 мільйонів, з якою згодом мусять числитися уряди ворожих чи нейтральних країн.”

Стаття І. Смолія закінчується добре відомою польською фразою: „за нашу і вашу свободу”. Це, так би мовити, теорія. Як воно виглядає в практиці це справа інша.

600 років польської неволі, так виглядала наша „свобода”. Немає місця вичислювати історичних фактів гноблення нашого народу поляками. А коли тепер поляки опинились із Божого допущення в положенні подібному до нашого і коли ми, українці, простягаємо до них руку, то якою є їхня на це реакція? Наведу кілька прикладів. Коли у „Свободі” в ЗСА появилася в українському перекладі стаття польського письменника Едварда Душі п. з. „Бард з пожежі”, де мова про польського юнака, що згинув від німецької кулі під час варшавського

Оксана Керч

ПРАВО НА ДЕБЮТ

Хто слідкує за нашою літературою в Україні тому впадає в очі дивне явище: письменники в країні, яка так „піклується культурою”, в якій письменники дістали почесне ім'я інженерів душ — мають особливо дивну долю. Вирине молодий талант — напише прозаїк роман або поет вірші і нема йому чого журитись, що робити з творами своєї душі. Зразу він признаний народом як „інженер душ”, і вже тільки чекати, аж на голову покладуть лаврового вінка у вигляді „соціального замовлення” і очевидно — звання письменника. Від того моменту, виходило б, починається і кар'єра, яка йде не тими шляхами, що в гнилому капіталістичному

повстання, редакція польського тижневика „Гвезда Полярна”, висловивши для редакції „Свободи” похвалу, зараз на черговій сторінці вмістила вірш „Семпер фіделіс” Львів. (Горбатого і могила не випростує).

Коли ж інж. Михайло Ліщинський з Філадельфії у „Гвезді Полярній” вмістив статтю прихильну для справи польсько-української співпраці, то реакція цієї газети у тому ж числі вмістила у статті про 200-річчя Америки спогади, як то поляки в ЗСА організували під проводом Падеревського військові відділи, команду над якими перебрав Юзеф Галлер. Відділи ті доповнювано у Франції і в р. 1919 їх кинено проти Української Галицької Армії, яка стояла у затяжних боях з большевиками. Ті відділи „прочистили Вихідню Малополющу від українців”. Це — подяка інж. М. Ліщинському за його статтю.

Тепер галлерських відділів уже немає. І Польща і Україна в московському ярмі. Пригадуються з п'єси Висп'янського „Весілля” слова Хохла: „М'ялесь хам'є злоти руг — зостал ці сен іно . . . шнур.” Або із статті Юзефа Лободовського п. з. „Проти марива минування”, вміщеній у паризькій „Культурі”: „Зрівнялись в неволі Україна і Польща і, як дурні, тепер радять по шкоді” . . .

І чи ж би у тій нараді мала б бути „дорога до нікуди”?

світі або, борони Боже, на нашій еміграції. Такому авторові непотрібні неспівливі вистоювання в редакційних передпокоях, писання безконечних листів здебільшого без відповіді або, в найкращому випадку, видавання власним коштом своїх творів. Там усе йде як по маслу. Раз у тебе є роман чи збірка поезій, про тебе написали в літературному офіціозі, раз тебе відкрив іменитий критик — перед тобою розкрився шлях письменника, тільки роз'їжджати по курортах або по виробництвах чи зразкових колгоспах, шукаючи надхнення і . . . писати й писати.

Проте, в житті так, на жаль, не є. Коли автор написав щось гідне уваги, його, хоч як би полюбили читачі, хоч як би захопились критики, — хтось не критик і не читач бере під мікроскоп, і з того моменту обслідуючи як дослідного крілька, починається над автором операція. Коли він талановитий, йому дозволять після дебюту написати зразу ще один роман, але „ідеологічно витриманий”. Авторів доводиться писати по лінії замовлення. Коли він цього „ідеологічного замовлення” не виконав, його змушують переробляти твір доти, аж він відповідатиме всім параграфам патріотичної графоманії. Коли ж письменник ідеологічного чуття не проявив, він опинявся на списку підозрілих і може чекати на репресії кожної хвилини. Коли ж він збагнув, чого від нього вимагають, тоді без великих зусиль, позбувшись докорів сумління, продовжуватиме писати, отримувати гонорари й можливість попасти в касту письменників, пишучи вже не романи, а пашквілі на все чим дорожила його душа, талант, совість.

На прикладі це виглядає так. Написав після німецько-московської війни Олесь Гончар роман „Людина і зброя”. Написав так, як писали в післявоєнний час ті, що воювали і збагнули власним досвідом жахіття війни. Олесь Гончар написав ще й так, як виховували його політруки під час студій в Харківському університеті і в армії. Хоч війна і була жажливою, хоч советська армія була однією з найгірше озброєних і воювала напівголодна — советський воjak був патріотом і доказував чудес. Він переміг стократ сильнішого противника, — пи-

сав Гончар. Ці сюжетні вимисли й привернули увагу офіційної критики до дебютанта. Його зразу посвятили в „інженери душ”. Нове соцзамовлення було під силу, хоч може авторові хотілось писати інше. А треба було писати про те, якою культурною і гуманною є московська влада, якою чуйною до українських традицій (в романі слово „український” заступлено „запорізьким”). Треба було показати, що безрідна, неграмотна доярка є для тих же традицій куди ціннішою опікункою, як старі інтелігенти чи студенти. Треба було винести дівку-доярку як самотнього носія історичних традицій. Талант Гончаря і цю ексгібіцію подолав і романом „Собор” склав іспит на відмінно. Він склав його так, що задовольнив не лише своїх замовників але й на диво зностальгизованих емігрантів, яким видався гідним паукратного перевидання тієї книжки в Америці.

Після такого головокружного успіху автор дістав негайно нове замовлення на тему відношення „мирного населення Херсонщини до банд, які переселили туди з Західної України”, ймовірно лемків. Тема глибоко патріотична — поборювати українських націоналістів. І з тією „Тронкою”, тобто герлигою (назва роману), автор упорався задовільно. Гончар став головою Спілки Письменників, він потовстів до образу членів Політбюро і вже зможе доживати свої творчі дні з лавровим вінцем на широкому чолі та бляшками на грудях.

Подібна доля привітала інший український прозовий талант: Павла Загребельного. Зовсім молодим письменником він дебютував романом „День для прийдешнього”. Чим цей роман був гарний? Оригінальною для української літератури темою: київська інтелігенція. Це поруч таланту, стилю. Зразу ж як треба підпав під цензурний мікроскоп. Його удостоїли історичною тематикою. І цю зрілість писати на історичні теми він проявив, написавши роман нібито про святість України — київську Софію. Але як? Загребельний зумів у цьому романі гірко висміяти Ярослава Мудрого, княгиню Ольгу, Візантію і так заплутати все, щоб читач, не знаючи справжньої історії, повірив яка ця наша історія. Що вся вона — це безглузді борсання всіх без розбору київських князів, бояр, дружинників, усіх, чим дорожить кожний нарід,

кожна держава, а найбільшими патріотами тієї княжої Руси є не хто інший, як якісь безрідні смерди, і особливо якісь смерди з півночі. В романі показано і доказано, що ті з півночі, предки „старшого брата”, вже в ту сиву давнину і були найрозумнішим „старшим братом”. Після цього „дива” і в буквальному розумінні посипались як з рога достатку інші дива, в тому роман „Європа-Захід” і останньо роман „Св-праксія” — вершина самообплювання талановитого автора і може й болісний, але твердий перехід до остаточного обплювання душі народу, з якого вийшов Павло Загребельний, сьогодні, можливо, кандидат на голову спілки й орденоносець.

Інакше укладесться життя дебютанта, коли він неподатливий. Інша доля зустріла поетку, яка не зуміла переплюнути талант, мораль і голвне не зуміла переключитись на клясичного графомана, якими рясніє советська література. Після знаменитого дебюту замовкла, загулюкана і зневажена літературними поліцаями і, либонь, уже й за щасливіших умов не зможе писати. Вона як Шашкевичева „двітка дрібная” зів'яла під морозними подувами московських вітрів. Драматург і новеліст, якій немає рівної у нашій сучасній літературі, після Дубчекової віддушину переключилась на дрібну газетну графоманію, зумівши видати після дебюту дві малесенькі збірки новель.

Ще гіркіша доля тих, які не перестають писати. Що, не попавши зразу після дебюту в тюрму, зламались і пишуть як Коротич, Драч чи Гуцало, пишуть те, чого вимагають знахабнілі кацарські наглядачі.

Колись за царів була для українських письменників віддушнина — Галичина, куди можна було перепачковувати твори для друку. Тепер Галичина ще глухіша інкубація графоманства й підлоти. Учорашні дебютанти, що піддалися повільній смерті своїх талантів, мережать тонни поганого паперу вправами дефективних дітей прикрашеними рисунками-ілюстраціями таких же графоманів-графіків і цим товаром забезпечують нужденне колгоспне село обов'язковим контингентом книжок разом з іншими побутовими товарами, як калосі, цукор чи нафта. При перманентному браку паперу ці книжки є благословенням для курців.

Степан Женецький

НЕ ПРОСИТИ, А ДОМАГАТИСЯ

Як довідуємося з повідомлень деяких українських часописів у ЗСА й Канаді, в лютому делегація лемків їздила на розмови до амбасадора Польщі у Вашингтоні. У комунікаті, що його підписали д-р І. Гвозда і мгр М. Дупляк, подано, що в тій делегації брали участь: д-р І. Гвозда — голова, мгр М. Дупляк — секретар, мгр К. Мицьо — делегатка, суддя І. Гонас — правний дорадник. Крім вище вчислених осіб, що є членами Організації Оборони Лемківщини (ООЛ), в делегації брали ще участь деякі члени Американської Етнічної Фундації.

Делегацію приймали (в комунікаті написано: „ввічливо приймали”) Юзеф Веяч — міністер амбасадри та Броніслав Зих — радник. А це значить, що амбасадор не приймав делегації, а говорили з нею другорядні урядовці, бо „міністер” і „радник” — то звичайні працівники амбасадри.

Д-р Гвозда повідомляє у своєму комунікаті, що делегація подала представникам польського уряду у Вашингтоні меморандум у справі положення українського населення у Польщі. Але про те, що осягнула делегація в розмовах з тими урядовцями польської амбасадри, тобто, які полегші обіцяли вони, що говорили або бодай що відповіли на цей меморандум, того д-р Гвозда не написав у комунікаті.

Найкраще схарактеризував „успіх” делегації її секретар мгр М. Дупляк у телефонічній розмові з одним лемком у Нью Йорку: „Ми там коньяк і каву пили, а потому посварилися”... Оце й усе.

Ці відвідини польської амбасадри були виразно помилковим потягненням, бо делегація не принесла ніякої користі ні для лемків, ні для решти українців у Польщі.

Тому ми твердимо, що до представників польського уряду не треба їздити з жадними проханнями і на жадні переговори. Ні польський уряд, ні тим менше якісь дрібні урядовці польських амбасад, навіть самі амбасадори ніяких полегш лемкам, взагалі українцям у Польщі не дадуть. Не дали досі, за 30 років, не дадуть і тепер. Якби д-р Гвозда орієнтувався у

таких справах, то не возив би лемківської делегації до Вашингтону.

Тому ми твердимо, що за права лемків і всіх українців у Польщі не треба просити поляків, а треба домагатися їх голосними, багатолюдними демонстраціями і протестами.

Д-р Гвозда, повівши лемківську делегацію на розмови до представників польського уряду, виломився з лінії поступовання української самостійної еміграції супроти урядів тих держав, які поневолюють український нарід. Адаже ні Український Комітет Америки, ні Комітет Українців Канади, ні інші українські центральні репрезентації у вільному світі не ходили з проханням ні до представників уряду т.зв. Радянської України, ні до представників уряду СРСР.

У звязку з гвоздівською делегацією до польської амбасадри у Вашингтоні нас дивують дві речі:

1) Д-р Гвозда, не порадившись проводу УККА, до складу якого належить Організація Оборони Лемківщини, чи є доцільним їти з проханням до польської амбасадри, пішов туди самопасом. Адаже такі справи треба наперед зголошувати проводу УККА, щоб там обміркували й належно застановилися, чи доцільним буде возити лемківську делегацію на розмови до польської амбасадри. Ми певні того, що якби д-р Гвозда був зголосоив плян такої делегації в УККА, то провід УККА напевно був би не радив того робити;

2) Деякі українські часописи у вільному світі надрукували комунікат про „місію” д-ра Гвозда, не давши від себе жадного критичного коментаря.

1977 року, в червні-липні, припадає 30-та річниця насильного виселення поляками українців з Лемківщини, Сянїччини, Ярославщини, Холмщини і Підляшшя. З нагоди тієї трагічної річниці всі українці у вільному світі, а в першу чергу українці-вихідці з тих земель, повинні перевести масову протестаційну акцію і провадити її постійно, використовуючи для того відповідні дати і події: річниці поодиноких насильницьких ворожих актів на тих землях, з'їздів і конвенцій організацій, у яких гуртуються

вихідці з тих земель, де проживають українці тощо. Такі протестаційні акції повинні підготувати й ними проводити ті українські організації, у яких гуртуються вихідці з тих українських західних областей, що були включені після Другої світової війни до складу Польщі і з яких поляки насильно виселили українське населення. Це — Організація Оборони Лемківщини, Об'єднання Ярославчан, Комітет Холмчан і Підляшан та Допомоговий Комітет Перемищини.

Ці організації повинні створити Комітет Оборони Українських Західних Земель (КОУЗЗ), завданням якого буде плянувати й організувати протестаційні акції в обороні населення тих українських західних окраїн. КОУЗЗ повинен опрацювати плян таких акцій, а за фірмуванням-протекторатом над ними звернутися до УККА, КУК і українських центральних репрезентацій в інших країнах, де проживають українці. Можливо, що протекторат над тими акціями повинен перебрати Світовий Комітет Вільних Українців (СКВУ).

Першою і найближчою справою, якою повинен зайнятися КОУЗЗ, це підготувати акції для відзначення 30-ої річниці насильного виселення українського населення з тих українських земель, які тепер знаходяться в складі Польщі.

Під протестаційними акціями розуміємо вуличні маніфестації, демонстрації і пікетування перед польськими амбасадами, консулятами та іншими польськими державними представництвами у ЗСА. Канаді та в усіх тих західних країнах, де проживають українці. Участь у таких акціях повинні брати не тільки ті українці, що походять із виселених поляками теренів, але всі українці, уродженці всіх українських земель. Справа оборони українських західних волостей — це ж бо справа не тільки самих вихідців з тих земель.

КОУЗЗ повинен також видати серію плякатів і летючок, а по можливості й вмістити відповідні статті у чужомовній пресі.

Крім всенаціональних відзначувань великими вуличними демонстраціями та пікетуванням приміщень польських представництв 30-ої річниці виселення поляками українського населення з українських західних волостей, КОУЗЗ

повинен використовувати всякі відповідні нагоди для протестаційних акцій в обороні українських західних земель і їх населення. Такими нагодами є відвідини польських партійних і урядових головачів у західних державах, підписування країнами різних договорів з Польщею, виступи польських крайових мистецьких ансамблів тощо.

Такими пропагандивними нагодами для протестів в обороні українських західних земель і їхнього населення були минулорічні відвідини польського комуністичного ватажка Герєка у ЗСА і Франції. Його можна було відповідно „привітати” на лєтовищах та перед будинками, де він перебував і де відбував наради з представниками цих держав.

Організуємо різні протестаційні акції в обороні поодиноких борців за права українського народу під московською купацією, що є потрібне і похвальне, а чомусь не протестуємо в обороні біля одного мільйона українців під польською займанщиною, яких поляки засудили на національну смерть, розпорощуючи їх між польським населенням у 9-тьох воєвідствах, по кількох родин в одному селі.

Демонстрації і пікетування є дуже успішною зброєю. Аджеж навіть такі можновладці, якими є московські комуністичні вожаки, під тиском опінії західного світу поступилися і дозволили на масову еміграцію жидів та випускають декого з т. зв. російських дисидентів.

СВІТ ЗА 200 РОКІВ

Всупереч песимістичним прогнозам, визначні експерти-футурологи заявляють, що за 200 років наша Земля буде щасливою і просперуючою плянетою з подостатком харчів для всіх, забезпечена енергією і позбавлена проблем занечищення атмосфери, річок і морів.

Безпосередньою розв'язкою браку енергії буде вугілля, атомова, сонячна і теплова енергія, що криється у надрах землі і інші невичерпні роди енергії, що їх винайде людина.

Розвиток технології забезпечить достаток харчів. Застосовані при цьому методи включатимуть іригацію пустельних обширів, підвищення врожаїв у тропічних районах з довгим вегетаційним періодом і широке застосування штучних добрив. Інші методи охоплюватимуть вирощування поживних рослин у величезних теплицях в північних країнах і продукування харчів з „покидькових” матеріалів і целюлози.

Проблему полюції розв'язуватимуть також з розвитком технології — виробництвом авт і будовою

підприємств, які не занечищуватимуть атмосфери. заборона забруднювати води відпадками продукції з фабрик та ін.

Надмірний зріст людности в розвинених країнах не представлятиме поважної проблеми, а в недорозвинених розв'язуватиметься в міру їх розвитку.

Очевидна річ, що всі ці питання можуть бути розв'язані лише тоді, коли буде уникнена загроза атомової світової війни, яка відкинула б людство назад у кам'яну добу.

З САМВИДАВНИХ МАТЕРІЯЛІВ

ЖОРСТОКІСТЬ ВИРОКІВ

В 1972 році на Україні почалися масові арешти. Заарештовано десятки молодих людей, що співчували І. Дзюбі, книжка якого „Інтернаціоналізм чи русифікація?“ набула популярності в „самвидаві“.

Кандидат філософських наук Василь Лісовий ніде не висловлював своїх симпатій до шестидесятників, як почали називати цю молоддь — він був зосереджений на науковій роботі. Та коли Лісовий почув про арешти І. Дзюби, І. Світличного, Є. Сверстюка, В. Стуса, О. Сергієнка й інших, совість йому звеліла — мовчати не можна! Він добре бачив, що ні загальнолюдські правові норми, ні советське законодавство не давали жадних підстав для цих арештів. По суті вони були антиправові, антиконституційні — отже антисовєтські. Василь Лісовий звернувся листом до керівництва партії та уряду, в якому обґрунтував незаконність арештів. Наприкінці листа він написав приблизно таке: якщо ці люди злочинці, тоді я також злочинець, бо поділяю їхні погляди. Далі сократівська послідовність приводить його до висновку: звідси випливає, що мене також слід заарештувати й судити разом з ними. Звичайно, Лісовий, пишучи ці рядки, не вірив, що його за них арештують.

Але бездушна машина КГБ спрацювала негайно. „Прохання“ В. Лісового було задоволене з фантастичною щедрістю: він засуджений на 7 років ув'язнення і 3 роки заслання.

За що? Адже його листа ніхто не читав, окрім урядовців та суддів. Виникає запитання: невже ці люди такі непевні за свої радянські переконання, що вирішили негайно убезпечити себе від „агітації“ В. Лісового?

Святослав Караванський та Григорій Прокопович не приховували свого націоналізму — він становить сутність їхніх переконань. Відомо, що В. І. Ленін вимагав розрізняти націоналізм поневоленої нації та націоналізм тієї нації, яка поневолює. Націоналізм поневоленої нації Ленін не лише не засуджував, а політично й морально виправдував. Особливо тоді, коли він, націоналізм, має не наступальний, а правозахисний характер. Проте, С. Караванський, Г. Прокопович та сотні інших українських націоналістів, котрі домагалися незалежно-

сти України, відразу ж по війні були засуджені за свої переконання на 25 років ув'язнення. Потім, у хрущовські часи, декого з них на кілька років випускають на волю. Та відразу ж після того, як скінчилася хрущовська „відлига“, їх знову зганяють до концтаборів за те ж саме — за переконання.

Через рік-півтора завершується строк ув'язнення С. Караванського, який загалом дорівнює близько 30 років. Ми змушені запитати: чи органи КГБ не продовжать йому цей строк іще на 10-15 років? Аджеж С. Караванський не приховує, що він не зрікся своїх націоналістичних переконань — вони в нього лише зміцніли та загартувалися.

Схему, за якою діє КГБ, щоб правозахисний націоналізм поневолених народів — явище, за Леніним, цілком природне й політично виправдане — перетворити на „тяжкий державний злочин“, добре показує справа В. Марченка. Філолог і лінгвіст, він звинувачувався відразу в українському й азербайджанському націоналізмі. Уже досить, щоб зрозуміти: ніякого націоналізму тут не було взагалі.

На суді азербайджанський націоналізм відкинуто (ст. 63 КК Аз. РСР) і залишено тільки український.

Суд (цитуюмо вирок суду) „встановив, що Марченко В. В., проживаючи в місті Києві, під впливом націоналістичних переконань, котрі склалися у нього в результаті ознайомлення з нелегальною антирадянською літературою та прослуховування ворожих висилань західних радіостанцій, неправильного сприйняття окремих питань національної політики Радянської Держави, з кінця 1965 по 1973 рік з метою підризу та послаблення Радянської влади...“

В. Марченко на підставі цього відверто демагогічного звинувачення був засуджений до шести років позбавлення волі у виправно-трудоу колонії суворого режиму та двох років заслання.

Василь Федоренко 19 вересня 1974 року нелегально перейшов кордон на станції Чоп. Чехо-словацькі прикордонники його заарештували й передали советським органам влади. У березні 1975 року Ужгородський облсуд на підставі ст. 56 (зрада Батьківщини, перехід на бік ворога) та ст. 62 КК УРСР засудив його до 15 років ув'язнення, із них п'ять років Владимирської в'язниці.

Якщо триматися нормальної логіки, тоді з цього нелюдського вироку випливає, що ЧССР — ворожа для СРСР країна. Бо як інакше можна було інкримінувати В. Федоренкові „перехід на бік ворога“?..

Справа ж у тому, що В. Федоренко раніше відбув строк покарання за націоналістичні переконання — і саме через те до нього була застосована не ст. 75 (перехід кордону без встановленого паспорта або дозволу), що карав позбавленням волі від одного до трьох років, а ст. 56. При цьому не посо-

(Закінч. на стор. 34)

**ЧЕРЕЗ ОЩАДНІСТЬ ДО КРАЩОГО ЗАВТРА!
УКРАЇНСЬКА ШАДНИЧО-ПОЗИЧКОВА СПІЛКА
„ПЕВНІСТЬ” У ЧІКАГО**

платить найвищу дивіденду від ощадностей, а саме:

- 5¼% від біжучих щадничих конт,
- 6¼%, 6½%, 6¾%, 7%, 7½% та 7¾% від СЕРТИФІКАТІВ,
залежно від суми та часу, на який вкладається.

Передчасний вибір, чи ліквідація Сертифікату підлягає відповідним обтягненням.

- Кожне ШАДНИЧЕ КОНТО є забезпечене ФЕДЕРАЛЬНОЮ УРЯДОВОЮ АГЕНЦІЄЮ ФСЛПК — до суми 40.000 доларів.
- Бажаєте купити дім, господарство (фарму), чи площу, зверніться до СПІЛКИ за позикою (мортгеджом), яку одержите на дуже догідних умовах!
КОРИСТАЙТЕ З УСЛУГ, ЯКІ ДАЄ СПІЛКА „ПЕВНІСТЬ”:
 - ОСОВИСТІ ЧЕКИ (ЧЕКОВІ КОНТА) т. зв. „НОВ АКОУНТС”.
 - ПЕНСІЙНІ КОНТА — ІРА та КЮ — на яких зложені гроші відтягається від прибуткового податку.
 - ШАДНИЧІ КОНТА „РІЗДВЯНИЙ КЛЮВ” вже від 1.00 дол.
 - ВОГНЕТРИВАЛІ ДЕПОЗИТОВІ СКРИНЬКИ.
 - ГРОШЕВІ ПЕРЕКАЗИ — ПОДОРОЖНІ ЧЕКИ.
 - ПЛАЧЕННЯ МІСЬКИХ РАХУНКІВ за воду, газ, електрику та телефон.
 - БЕЗПЛАТНЕ НОТАРІАЛЬНЕ ЗАВІРЕННЯ ДОКУМЕНТІВ.

За ІНФОРМАЦІЯМИ та ПОРАДАМИ у всіх ФІНАНСОВИХ СПРАВАХ просимо звертатися особисто, або телефонічно з довір'ям!

Години праці:

Понеділок: 9 — 3 по пол.

Вівторок: 9 — 3 та 6 — 8 веч.

Середа: закрито

Четвер: 9 — 3 по пол.

П'ятниця: 11 — 8 веч.

Субота: 9 — 1 опівдні

932-936 N. WESTERN AVENUE, CHICAGO, ILL. 60622

tel. (312) 772-4500

SECURITY SAVINGS & LOAN ASSOCIATION

СТЕЙТОВА КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА

„БУДУЧНІСТЬ”

У ДЕТРОЙТІ

СЛУЖИТЬ СВОЇМ ЧЛЕНАМ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМ ДЕШЕВИМ І ВИГІДНИМ КРЕДИТОМ. НИЗЬКОВІДСОТКОВІ ПОЗИКИ НА АВТА, ДОМИ, НАПРАВУ ДОМІВ, МЕБЛІ, ВАКАЦІЙ, ШПИТАЛЬНІ РАХУНКИ І Т. П. ПОЗИЧКИ (КРІМ МОРТГЕДЖОВИХ) ЗАБЕЗПЕЧЕНІ ДО 10.000 ДОЛ. БЕЗПЛАТНО ДЛЯ ПОЗИЧКОДАВЦЯ. ВІД ВКЛАДІВ ПЛАТИТЬ 5¼% ДИВІДЕНДИ.

Вкладчики мають безкоштовне життєве забезпечення до висоти 2,000 дол.

Ощадності забезпечені до всякої висоти.

FUTURE CREDIT UNION OF DETROIT

4641 Martin Ave.

3011 Caniff

Detroit, Mi. 48210 Hamtramck, Mi. 48212

Tel.: 843-5411

ФЕДЕРАЛЬНА

КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА СУМА

В ЙОНКЕРСІ, Н. Й.

ВИДАЄ ПОЗИКИ СВОЇМ ЧЛЕНАМ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМ. СЛУЖИТЬ: ДОБРИМ І ДЕШЕВИМ КРЕДИТОМ, ГРОШОВИМИ ЧЕКАМИ, УДІЛЯЄ НАЙДЕШЕВІШИЙ КРЕДИТ НА АВТА, МОРТГЕДЖІ,

ремонт домів, меблі, шпитальні рахунки, вакації, весілля та інші цілі.

СПЕЦІАЛЬНИЙ КРЕДИТ ДЛЯ СТУДЕНТІВ

Майно кожного вкладчика чи позичкодавця забезпечене.

Приймає ощадності і платить 5¼% дивіденди.

Безплатне забезпечення ощадностей.

Безплатне життєве забезпечення до 2.000 дол.

Адреса:

SUMA (YONKERS)

FEDERAL CREDIT UNION

301 Palisade Ave.

Yonkers, N. Y. 10703

Tel.: 914-965-8560

ромилися навіть оголосити Чехо-Словаччину ворожою державою. А, може так про неї й думають у КГБ?..

В. Федоренко у своєму останньому слові на суді сказав:

„Скоро ви відзначатимете 30-річчя Перемоги. Тоді ви не боялися ні гармат, ні танків — така армія! А тепер? Тепер ви боїтеся моїх переконань... Тільки там може існувати свобода й демократія, де уряд не боїться свого народу й говорить йому правду як про свої досягнення, так і про недоліки... Держава ж, у якій уряд приховує від народу правду, не може бути ні демократичною, ні вільною”.

В. Федоренко, протестуючи проти дикого свавілля, оголосив безстрокове голодування. Перебуваючи на смертельній межі, він тримає його багато місяців.

Ми могли б навести десятки прикладів, коли український націоналізм — справжній чи вигаданий — спричиняється до нелюдських вироків. Це наочно показує, що судять запеклі шовіністи-великодержавники. Судить Сила, а не Право.

УКРАЇНСЬКА ЩЕДРІСТЬ

(Фейлетон)

Ми, українці, страшенно щедрі й гостинні народ, особливо у випадках, коли йдеться про чужинців. Клясичним прикладом цієї щедрости у відношенні до чужих є випадок, що пригадується мені з 1939 року в одному селі на Холмщині. Адміністрація цього села влаштувала бенкет для німців. Хоч тоді були вельми тяжкі часи, але столи вгинались від різних страв та напоїв. Німецькі вояки, засівши за столи, охали й ахали на вид заставлених істівною й питною всячиною столів. Як відомо, в Німеччині тоді навіть на весілля гостям, крім ерзацкави й прісних „кухів”, нічого не давали.

Це не був унікальний випадок такої уваги й щедрости. Їх було дуже багато на Україні. І відомо, як німці подякували пізніше за таку гостинність.

Пригадується ще „діпівська ера” в таборах під опікою „тіток” з УНРРІ й ІРІ. Скільки то прийнято влаштовано для представників цих організацій, скільки задарма віддано найкращих квитків на мистецьких імпрезах, скільки вишивок, касеток, гуцульських топірів, різьблених ваз їм подаровано!

Нашої гостинности і щедрости не позбулись ми й на чужині. Не будемо говорити тут про різні імпрези, бенкети, прийняття, на які запрошено заслужено й незаслужено чужинців. Згадаємо лише факт розкидання найбільшим нашим відзна-

ченням у Канаді, медалею Тараса Шевченка. Цією високою відзнакою нагороджено в нас чималенько чужинців, які часто не лише нічим не прислужились українській справі, але й ворожо ставляться до неї, ігнорують її.

Коли, наприклад, таке відзначення по заслугі дістає колишній прем'єр Канади Джан Діфенбекер, то чому нагороджено нею прем'єра Трудо? Просто незрозуміло, за що йому така велика почесність дісталася? Не дивно було б, коли б отримали подібне високе відзначення, наприклад, Кіссінджер, кол. сенатор Фулбрайт, кол. канцлер Західньої Німеччини Віллі Брандт й інші „приятелі” українського народу.

Відзначування нашими найбільшими національними відзнаками чужинців, які нічого доброго ніколи не зробили для нашої справи, це попросту спроба купівлі симпатій цих людей, з моральної точки зору недопускальна!

П. Незабудько

ТРОХИ ГУМОРУ

Молодий філософ, який називав себе „освіченим атеїстом”, оглядав старовинний монастир. Закінчивши оглядини, він звернувся до монаха, який його супроводив:

— Якщо Бог не існує, то чи подумали ви над тим, що змарнували все своє життя в цьому монастирі?

На це монах відповів:

— Якщо б я помилявся все своє життя, то змарнував би яких 70-80 років, а якщо помиляєтеся ви, то змарнуєте цілу вічність.

**

Столітній Супі Магомет занедужав. Його дев'яностилітня сусідка зайшла його провідати. Хворий почав їй докоряти:

— Як тобі не соромно!? Я тиждень лежу хворий, а тебе нема й нема. А ще сусідкою називаєшся!

— Давно я зайшла б, але побоювалася, що по селі підуть плітки: жінка заходить до самотнього мужчини.

“VISNYK” — “THE HERALD”
Published by Organization for Defence of Four
Freedoms for Ukraine, Inc.
Monthly except July and August, when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,
New York, N. Y.
Board of Editors
Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York, N. Y. 10003.
